

Psikolojik Operasyonlar ve Bilgi Savaşları: Rus Düşünce Kuruluşlarının Modern Çağda Rolü

Psychological Operations and Information Wars: The Role of Russian Think Tanks in the Modern Age

*Arif AKBAŞ**

Başvuru Tarihi: 18 Mayıs 2025

Kabul Tarihi: 28 Mayıs 2025

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Özet

Bu makale, modern çağda Rus düşünce kuruluşlarının psikolojik operasyonlar ve bilgi savaşlarındaki rolünü incelemektedir. Araştırmanın ana odağı, bu kuruluşların stratejik hedeflere ulaşmak için nasıl psikolojik manipülasyon ve dezenformasyon tekniklerini kullandıklarını analiz etmektir. Makale, özellikle Rus düşünce kuruluşlarının, kamuoyunu ve uluslararası algıları nasıl etkilediklerini, bu süreçte hangi taktiksel yaklaşımları benimsediklerini araştırmak amacıyla nitel bir araştırma yöntemi kullanmaktadır. Araştırmanın bulguları, Rus düşünce kuruluşlarının, bilgi savaşlarında önemli bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Bu kuruluşlar hem iç kamuoyunu hem de uluslararası toplumu etkilemek için propaganda, sahte haberler ve psikolojik operasyonlar gibi çeşitli teknikler kullanmaktadır. Bulgular ayrıca, bu stratejilerin, Rusya'nın jeopolitik çıkarlarını desteklemek ve rakiplerine karşı stratejik avantaj sağlamak amacıyla nasıl uygulandığını da ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, düşünce kuruluşlarının rolü, sadece bilgi üretimi ve analizi ile sınırlı kalmamakta, aynı zamanda devletin politikalarının psikolojik boyutunu güçlendirmektedir. Sonuç olarak, Rus düşünce kuruluşlarının modern bilgi savaşlarında ve psikolojik operasyonlarda kilit bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Bu kuruluşların faaliyetleri, bilgi ve algı yönetimi stratejilerinin bir parçası olarak, devletin dış politika hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmaktadır. Makale, bu dinamiklerin daha iyi anlaşılmasının, uluslararası ilişkiler ve güvenlik stratejileri alanlarında daha etkin politikaların geliştirilmesine katkı sağlayabileceğini öne sürmektedir. Çalışmada 25 Rus “think tank” kuruluşu sosyolojik yönden incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Operasyonlar, Bilgi Savaşları, Rus Düşünce Kuruluşları, Propaganda Stratejileri, Kamuoyu Manipülasyonu, Bilgi Çağında Savaş Sosyolojisi.

Abstract

This article examines the role of Russian think tanks in psychological operations and information warfare in the modern era. The primary focus of the research is to analyze how these organizations use psychological manipulation and disinformation techniques to achieve

* Öğr. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yıldızeli Meslek Yüksekokulu, arifakbas@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-8480-4350

strategic objectives. The article employs a qualitative research method to investigate how Russian think tanks influence public opinion and international perceptions, and which tactical approaches they adopt in this process. The findings of the research indicate that Russian think tanks are used as a significant tool in information warfare. These organizations employ various techniques, such as propaganda, fake news, and psychological operations, to influence both domestic public opinion and the international community. The findings also reveal how these strategies are implemented to support Russia's geopolitical interests and to gain a strategic advantage over its rivals. In this context, the role of think tanks is not limited to information production and analysis; they also strengthen the psychological dimension of state policies. In conclusion, it has been determined that Russian think tanks play a key role in modern information warfare and psychological operations. The activities of these organizations, as part of information and perception management strategies, help the state achieve its foreign policy objectives. The article suggests that a better understanding of these dynamics can contribute to the development of more effective policies in the fields of international relations and security strategies. The study sociologically examines 25 Russian think tanks.

Keywords: Psychological Operations, Information Warfare, Russian Think Tanks, Propaganda Strategies, Public Opinion Manipulation, Sociology of War in the Information Age.

Giriş

Psikolojik operasyonlar ve bilgi savaşları, modern çatışma stratejilerinin merkezine yerleşmiş, devletler ile diğer aktörler arasındaki güç mücadelesinde kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle Rusya'nın bilgi savaşları ve psikolojik operasyonlar konusundaki stratejik yaklaşımları, bu alandaki etkileri yahut yöntemleri daha geniş bir perspektiften incelemeyi gerektirmektedir. Rus düşünce kuruluşları, bilgi manipülasyonu, sosyal mühendislik ve psikolojik stratejiler kullanarak hem iç hem de uluslararası alanda önemli bir etki yaratmaktadır. Bu makalede, Rusya'nın modern çağda bilgi savaşları ve psikolojik operasyonlar üzerindeki rolü analiz edilecek, bu stratejilerin nasıl uygulandığı ve hangi sonuçları doğurduğu ele alınacaktır. Amacımız, Rus düşünce kuruluşlarının bilgi savaşları-psikolojik operasyonlar alanındaki etkisini daha iyi anlamak ve bu stratejilerin günümüz global çatışmalarındaki önemini vurgulamaktır.

Bu konuda NATO Defense College'den [Collège de Défense de l'OTAN] savaş uzmanı Keir Giles 2016 yılında "Handbook Of Russian Information Warfare" (Rus Bilgi Savaşı El Kitabı) isimli bir çalışma hazırlamıştır (Giles, 2016, s. 7). Yeni bir savaş türü ortaya çıkmıştır; burada silahlı savaş, savaşın askeri ve siyasi hedeflerine ulaşmada belirleyici konumunu başka bir savaş türüne – bilgi savaşına – bırakmıştır. Diğer Rus güç unsurlarıyla birlikte, bilgi savaşı kavramı, 2014'te Ukrayna krizinin başlamasından bu yana Batı'da ani ve yoğun bir ilgi konusu haline gelmiştir. Ancak, Sovyetler Birliği'nin sona ermesinden bu yana büyük ölçüde göz ardı edilen diğer Rus güç unsurlarına benzer şekilde, bu da yeni bir olgu değildir. Aksine, devletlerarasındaki rekabete Rus yaklaşımının kalıcı ilkelerini yansıtır ve Rusya'nın son dönemlerde genel konvansiyonel zayıflık koşullarında çatışmaya hazırlıklarının bir parçası olarak kapsamlı bir şekilde güncellenmiş ve yenilenmiştir. Başkan Vladimir Putin'in de belirttiği gibi diğer ülkelerin silahlı kuvvetlerinin gelişim planlarını ve yönlerini dikkate alınmalıdır. Yazara göre Batı'nın yanıtları entelektüel üstünlüğe dayanmalı, asimetrik ve daha az maliyetli olmalıdır (Giles, 2016, s. 3). Son on yıldır (2014-2024) Batı ve Rusya arasında yoğun bir şekilde psikolojik operasyonlar ve bilgi savaşları yaşanmaktadır. Rusya kendi bilgi savaşı cephesini sosyal medya dışında "Think Tanks" kuruluşları aracılığıyla da yürütmektedir.

Media Ajir ve Bethany Vaillant'a göre Rusya'nın Batı demokrasilerine ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı yürüttüğü gelişmiş dezenformasyon kampanyaları, şu soruları gündeme getirmektedir: Rusya'nın bilgi savaşı stratejileri nelerdir ve Amerika Birleşik Devletleri bunlarla nasıl mücadele edebilir? Yazarların çalışması Rusya'dan gelen Batı karşıtı propagandanın evrimini üç şekilde incelemektedir: Devlet tarafından finanse edilen küresel sosyal medya ağları, Batı medya kuruluşlarının kontrol edilmesi ve Batı toplumuna doğrudan lobi faaliyetleri yürütülmesi. Bu tehditlerle mücadele için öneriler, caydırıcılık teorisinin analizini ve bunun bilgi savaşı alanındaki uygulanabilirliğini içermektedir (Ajir ve Vaillant, 2018, s. 70).

Sovyetler Birliği ile nükleer bir silah yarışının yaşandığı günleri geride bırakmış ve caydırıcılık bu süreçte evrim geçirmiş olsa da, çatışmaların tırmanmasını önleme konusundaki görüşlerimiz hâlâ nükleer-konvansiyonel güçlere dayanmaktadır. Rusya'nın küresel arenada son dönemde yeniden ortaya çıkışı, düşmanca ve aktif bir antagonizmadan biri olmuştur. Kendi başına bir güç olarak yerleşik olma amacını sıfır toplamalı bir anlayışla vurgulamaktadır. Bu, ulusalcı otoriterlik politikalarına Batı'yı dâhil etmeyerek dünya sahnesinde yeniden bir güç olma anlamına gelir. Bu amaca ulaşmak için, Rusya'nın Batı'daki rakiplerini, NATO'yu ve AB'yi istikrarsızlaştırmayı içeren, çeşitli dezenformasyon ve siber destekli, düşük maliyetli/ yüksek etkili araçları kullanarak operasyonlarını kolaylaştırmaktadır. Bu yetenekler, her hedef ülkede asimetric bir avantajla farklı hedeflere ulaşmak için kullanılır. Bu savaşta Rusya'nın başarısının altında yatan tema, eski Sovyet taktiklerinin yeniden icat edilmesine olanak tanıyan teknolojinin yükselişidir. Sosyal medya, geleneksel medya kuruluşları veya lobi faaliyetleri biçiminde olsun, propaganda, yirmi birinci yüzyılın makineleri sayesinde kolayca yayılmaktadır (Ajir ve Vaillant, 2018, s. 87).

Rusya Federasyonu Bilgi Güvenliği Doktrini, [Doktrina İnformatsionnoy Voyny Rossii] devlet başkanı tarafından 5 Aralık 2016 tarih ve 646 sayılı karnamesi ile onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir (Prezident Rossii, 2016, s. 1). Belge, Rusya'nın bilgi alanındaki ulusal çıkarlarını tanımlamaktadır. Vatandaşların bilgi edinme, kullanma konusundaki hak ve özgürlüklerinin sağlanması korunması, mahremiyet, manevi ahlaki değerlerin korunmasını içermektedir. Kritik bilgi altyapısının (CII) kesintisiz işleyişi, Rusya'da bilişim ve elektronik endüstrisinin gelişimi, Rusya Federasyonu'nun devlet politikası hakkında Rusya ve uluslararası kamuoyuna güvenilir bilgi sağlamak, Uluslararası bilgi güvenliğinin teşvik edilmesi vb. konulara açıklık getirmektedir (Prezident Rossii, 2016, s. 11). Doktrin, ülkenin ve toplumun karşı karşıya olduğu temel bilgi tehditlerini şöyle sıralamaktadır: Bazı Batılı ülkeler, askeri amaçlarla bilgi teknolojisinin bilgi altyapısı üzerindeki etkisini artırmaktadır. Rusya'da teknik istihbarat yürüten kuruluşların faaliyetleri yoğunlaşmaktadır. Bireysel devletlerin istihbarat servisleri dünyanın çeşitli bölgelerindeki iç siyasi ve sosyal durumu istikrarsızlaştırmaya çalışmaktadır. Amaç, devletlerin egemenliğini baltalamak ve toprak bütünlüğünü ihlal etmektir. Yöntemler-bilgi teknolojisinin yanı sıra dini, etnik ve insan hakları örgütlerinin kullanıldığını göstermektedir. Yabancı medyada Rus hükümet politikasının taraflı değerlendirmesini içeren materyallerin hacmi artmaktadır. Yurtdışındaki Rus gazeteciler için engeller yaratılmakta ve Rus medyası "açık ayrımcılığa" maruz kalmaktadır. Terörist ve aşırılık yanlısı gruplar etnik-toplumsal gerilimleri tırmandırmakta, propaganda yapıp yeni destekçiler çekmektedir. Bilgisayar suçlarının ölçeği, özellikle kredi ve finans alanında artmaktadır. Anayasal insan hak ve özgürlükleri, özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin korunmasının ihlaline ilişkin suçların sayısı artmaktadır. Bu suçlar giderek daha karmaşık hale gelmektedir. Yabancı devletler Rusya'da istihbarat faaliyetlerini artırmaktadır. Kritik bilgi altyapısı tesislerine yönelik bilgisayar saldırılarının sayısı artmakta, bunların ölçeği ve karmaşıklığı çoğalmaktadır. Yerli sanayinin yabancı bilgi teknolojilerine (elektronik bileşen tabanı, yazılım, bilgisayar teknolojisi, iletişim) yüksek düzeyde bağımlılığı vardır. Gelecek vaat eden bilgi teknolojileri yaratmayı amaçlayan Rus bilimsel araştırmalarının düşük verimlilik düzeyi bulunmaktadır. Yurt içi gelişmeler yeterince uygulanmamakta ve bu alandaki insan kaynakları yetersizdir. Birçok devlet bilgi alanına hâkim olmak için teknolojik üstünlüğü

kullanmaktadır. İnterneti farklı ülkeler arasında adalet ve güven ilkelerine göre yönetmek imkânsızdır (Prezident Rossii, 2016, s. 12). Rusya bu doktrin belgesi çerçevesinde dış devletlere karşı bilgi savaşlarını yürütecek değişik kuruluşlar oluşturmuştur. Bu organizasyonların bir kısmı/uzantısı da Rus düşünce kuruluşlarıdır.

Batı’da Rus düşünce kuruluşları hakkında pekçok makale ve kitap yayımlanmıştır. Bunlar içinde; S. Oxenstierna ile C. V. Pallin’in “Rus düşünce kuruluşları ve yumuşak güç” (Pallin & Oxenstierna, 2017, s. 21) son derece ilginç bir çalışmadır. Bazı Rus düşünce kuruluşlarına göre Batı’da Rusya hakkında bilgi eksikliği olduğudur; ya da daha doğrusu, doğru bilgi eksikliğidir. Bu kısmen, Rusya ve politikaları hakkında “nesnel” veya “tarafsız” bilgi talep eden güvenlik politikası belgeleriyle uyumludur. Ancak burada aynı zamanda Batı’da yapılan araştırma ile analizlerin Rusya hakkında olumsuz sonuçlara vardığı ve bu nedenle düşük kaliteli olması gerektiği yönünde bir Rus tezi de bulunmaktadır (Pallin & Oxenstierna, 2017, s. 42). Başka, konuya dair araştırmalar da yapılmıştır bunların arasında: A. Graef “Dış Politika Uzmanları, Düşünce Kuruluşları ve Rus Devleti: Saha Teorik Yaklaşım” (Graef, 2019, s. 8), E. Bacon “Politika değişikliği ve Rusya düşünce kuruluşlarının anlatıları” (Bacon, 2018, s. 3), I. Okunev ve A. Graef “Rus Düşünce Kuruluşları ve Dış Politika Yapımı” (Okunev & Graef, 2019, s. 1), F. Riefer “Rusya Federasyonu’nda Düşünce Kuruluşları ve Dış Politika Tasarımı” (Riefer, 2023, s. 29), N. Koval, V. Kulyk, M. Riabchuk, K. Zarembo vd. “Batı akademisinde ve düşünce kuruluşu topluluğunda Rus-Ukrayna çatışmasına ilişkin anlatıların morfolojik analizi” (Koval, 2022, s. 166), I. Krastev “Post-komünizm Düşünce Kuruluşları” (Krastev, 2003, s. 145), L. Christoph, L. Melnyk ve S. Shapovalov “Ukrayna’daki sivil toplum kuruluşları olarak düşünce kuruluşları” (Christoph, 2023, s. 33) vb. çalışmaları son derece dikkat çekicidir.

Uluslararası ilişkiler alanında önde gelen Rus uzmanlardan biri olan Ivan Tulin’in bulgularına göre, son yirmi yılda bağımsız ve politik olarak tarafsız bir dış politika araştırmacıları ile pek çok analiz merkezleri topluluğu kurulmuştur. Ancak, birçok önemli çalışma, Rusya’daki dış politika uzmanlığının büyük ölçüde teorik bir yapıda kaldığını göstermektedir. Bu tür uzmanlar politika lobiciliğine pek ilgi göstermemekte, bu yüzden hem politikacılar hem de kamu görevlileri bağımsız analiz merkezlerinden destek almadan çalışmaya devam etmektedir. Rusya’nın dış politika yapım sürecinde eksik olan şey, Batı siyasi hayatında bir kural haline gelmiş olan bağımsız düşünce kuruluşlarıdır. Aynı zamanda, Rusya’da bu tür kurumları kurma girişimlerinin çoğu ya başarısız olmuş ya da etkinliği ve etkisi çok sınırlı olan analiz merkezlerinin oluşturulmasına yol açmıştır (Okunev & Graef, 2019, s. 2). Amerika ve Rusya’daki düşünce kuruluşlarının işlevi başka bir manada entelektüel lobicilik olarakta tanımlanabilir.

Entelektüel lobicilik, politika, kamuoyu veya karar alma süreçlerini araştırma, analiz ve uzmanlık yoluyla etkileme sürecini ifade eder. Geleneksel lobiciliğin aksine ki bu genellikle politika yapımcılarla doğrudan etkileşim gerektirir, entelektüel lobicilik, algıları şekillendirmek ve politika tartışmalarını yönlendirmek için bilgi üretimi ya da yayılmasına dayanır. Örneğin raporlar, makaleler, politika özetleri ve uzman görüşleri bu şekildedir. Kanıta dayalı savunuculuk: Belirli bir politika veya görüşü desteklemek için iyi araştırılmış veri, analiz ve argümanların sunulmasıdır. Kamu söylemini etkileme: Medya, akademik dergiler, düşünce kuruluşları ve kamu forumlarıyla etkileşime geçerek hem politika yapımcılar hem de genel kamuoyu arasında görüşleri etkilemektir. Dolaylı baskı: Doğrudan politik baskı uygulamak yerine, entelektüel lobicilik, politikaların geliştirildiği entelektüel ve ideolojik ortamı etkilemeyi amaçlar. Güvenilirlik ve uzmanlık: Sunulan argümanlara ağırlık katmak için tanınmış uzmanları yahut güvenilir araştırmaları kullanmaktır. Eğitici yaklaşım: Belli politika veya görüşler için destek oluşturmak amacıyla paydaşları karmaşık konular hakkında bilgilendirmek ve eğitmektir (Prizhennikova, 2019, s. 58).

Bilgi Çağı, savaşın doğasını ve dinamiklerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Geleneksel savaş yöntemlerinin yanında bilgi operasyonları, siber savaş, dezenformasyon kampanyaları ve psikolojik operasyonlar gibi yeni savaş biçimleri ortaya çıkmıştır. Rusya-Ukrayna savaşı, bu yeni savaş biçimlerinin en belirgin örneklerinden birini sunmaktadır. Savaş sosyolojisi açısından, bu çatışma bilgi çağının karakteristik özelliklerini sergilemekte ve savaşın sosyal boyutlarının nasıl değiştiğini gözler önüne sermektedir. Rusya-Ukrayna savaşında, dezenformasyon ve propaganda kritik bir rol oynamaktadır. Rusya hem iç hem de dış kamuoyunu etkilemek için yoğun bir şekilde bilgi operasyonlarına başvurmuştur. Bu bağlamda, Rusya'nın ulusal ve uluslararası medyayı kullanarak, sosyal medyada "troll fabrikaları" ve botlar aracılığıyla sahte haberler ve yanıltıcı bilgiler yayarak kendi söylemlerini dayattığı gözlemlenmiştir. Bilgi çağında bu tür dezenformasyon kampanyaları, halkın ve uluslararası toplumun algısını şekillendirmede önemli bir araç haline gelmiştir. Bu durum, geleneksel askeri operasyonların yanı sıra bilgi kontrolü ve manipülasyonunun da savaşın ayrılmaz bir parçası haline geldiğini göstermektedir. En az Rusya kadar ABD ve taraftarı olan AB ülkeleri de Rusya'ya karşı belki de ondan daha çok bu yöntemleri kullanmışlardır. Sosyal Medya platformlarında Rusya hakkında pek çok yanıltıcı haber de bulunmaktadır.

Rusya-Ukrayna savaşı, siber savaşın modern çatışmalardaki rolünü vurgulamaktadır. Rusya, Ukrayna'nın kritik altyapısına ve hükümet sistemlerine yönelik siber saldırılar gerçekleştirmiştir. Bu saldırılar, iletişim ağlarını bozmak, stratejik bilgi akışını kesmek ve halk arasında korku yaratmak amacıyla yapılmıştır. Bilgi Çağı'nda siber alanın, fiziksel alan kadar önemli bir savaş alanı haline geldiği, devletlerin stratejik hedeflerine ulaşmak için siber saldırılar kullandığı bir kez daha kanıtlanmıştır. Ayrıca, siber saldırılar aracılığıyla lojistik ve operasyonel yeteneklerin zayıflatılması, modern savaşın çok boyutlu yapısını yansıtmaktadır. Psikolojik operasyonlar, bilgi savaşının önemli bir parçası olarak Rusya-Ukrayna çatışmasında kullanılmıştır. Rusya, Ukrayna askerlerinin ve halkının moralini düşürmek için çeşitli psikolojik taktiklere başvurmuştur. Bu taktikler arasında tehditler, propaganda mesajları ve sahte belgeler yer almaktadır. Ayrıca, Ukrayna'nın bilgi güvenliği alanındaki zayıflıkları kullanılarak yanlış bilgiler yayılmış ve psikolojik baskı uygulanmıştır. Bilgi çağında, bu tür psikolojik operasyonlar, düşmanı hem zihinsel hem de duygusal olarak yıpratma amacı taşımakta ve savaşın sosyolojik boyutunu derinleştirmektedir.

Rusya-Ukrayna savaşı, uluslararası algı yönetiminin ve stratejik iletişimin önemini de gözler önüne sermektedir. Rusya, kendi perspektifini ve politikalarını uluslararası toplum nezdinde meşrulaştırmak için yoğun bir stratejik iletişim kampanyası yürütmektedir. Öte yandan, Ukrayna da kendi savunma mücadelesini ve yaşadığı zorlukları dünyaya duyurmak için sosyal medya ve uluslararası medya kanallarını etkili bir şekilde kullanmaktadır. Bilgi Çağı'nda savaşan taraflar, sadece sahada değil, aynı zamanda küresel algı alanında da mücadele etmektedir. Bu, modern savaşın sınırlarının ve boyutlarının genişlediğini göstermektedir. Bilgi çağında, bir toplumun dayanıklılığı ve bilgiye karşı gösterdiği direnç de savaşın sonuçlarını belirleyen kritik faktörler haline gelmiştir. Ukrayna halkı, dezenformasyon ve bilgi saldırılarına karşı direnç göstererek, ulusal birlik ve dayanışma sergilemiştir. Bilgiye dayalı bir strateji ve dayanıklılık, ulusal kimliğin korunması ve moralin yüksek tutulması açısından önemli hale gelmiştir. Son 2024 olaylarında Ukrayna atağa geçerek ilk kez Rusya içlerin de [Kursk] ilerlemeye başlamıştır. Bu ilerlemenin videoları hızla sosyal medyada (Facebook, Instagram, Youtube, TikTok, Facebook Messenger, Telegram, Snapchat, Twitter) yayılmıştır.

1. Düşünce Kuruluşları, Psikolojik Operasyonlar, Bilgi Savaşları ve Kamuoyu Manipülasyonu

Think tank kuruluşları, stratejik düşünce ve politika üretiminde önemli rol oynayan, genellikle bağımsız veya devlet destekli araştırma kurumlarıdır. Savaş sosyolojisi ve psikolojik harp açısından ele alındığında, bu kuruluşlar modern çatışmaların yönetiminde, kamuoyunun manipüle edilmesinde kritik bir öneme sahiptir. Savaş sosyolojisi, toplumların savaş durumunda nasıl organize olduklarını, savaşın sosyal yapılar üzerindeki etkilerini ve toplumsal normların nasıl değiştiğini inceler. Bu bağlamda, düşünce kuruluşları, savaşın sadece askeri boyutlarıyla değil, aynı zamanda toplumsal boyutlarıyla da ilgilenirler (Ruser, 2018, s. 179-192). Düşünce kuruluşları önemlidir, çünkü medya onların önemli olduğuna inanır. Medya da bu öneme inanır, çünkü düşünce kuruluşları onlara önemli olduklarını söyler (Hames, 1994, s. 233). Düşünce kuruluşları giderek artan sayıda siyaset bilimci ve sosyoloğun ilgisini çekmiştir. Ya da belki de ‘sözde’ düşünce kuruluşlarının akademik merakın merkezi haline geldiğini ve böylece ‘muazzam miktarda politika araştırması ürettiğini’ söylemek daha doğru olur (Hird, 2005, s. 1). Düşünce kuruluşları akademisyenlerin ve politika yapımcıların dikkatini çekmiştir. Bilimsel bilginin artan öneminin bir göstergesi olarak tanımlanan düşünce kuruluşlarının küresel yayılımı, daha ‘rasyonel’ bilgi tabanlı karar almaya doğru genel bir eğilime işaret etmemektedir. Dahası, düşünce kuruluşlarının karar vericileri mi yoksa halkı mı etkilemeyi amaçladığını ve uygun bir çözüm bulmak için bilgiyi aşlamak için en uygun olup olmadıklarını veya kamuoyunun duygusunu etkilemekle yetinip yetinmediklerini belirlemek için siyasi söylemler incelenmelidir. Düşünce kuruluşlarının çalışmak zorunda olduğu belirli kurumsal ortam, ilgili bilgi rejimi dikkate alınmalıdır. Düşünce kuruluşları yalnızca etraflarındaki dünyayı şekillendirmekle kalmaz, aynı zamanda kendileri de şekillendirilir ve kısıtlanır (Ruser, 2018, s. 189-190).

Psikolojik harp ise, düşman veya hedef kitle üzerinde zihinsel baskı kurarak moralini bozmak, kararlarını etkilemek ve manipüle etmek amacıyla yapılan stratejik girişimleri kapsar. Think tank’ler, bu bağlamda, psikolojik operasyonların planlanması ve yürütülmesinde aktif rol oynarlar. Stratejik analizler ve propaganda teknikleri geliştirerek hem ulusal hem de uluslararası kamuoyunu etkileme çabalarına destek olurlar. Özellikle dezenformasyon kampanyaları, algı yönetimi ve kamu diplomasisi gibi alanlarda uzmanlaşan bu kuruluşlar, devletlerin psikolojik harp stratejilerinin etkin birer parçası haline gelmiştir. Bu nedenle, savaş sosyolojisi ve psikolojik harp bağlamında think tank’lerin rolü giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Linebarger, 1951, s. 19-20). Askeri Psikolojik Harekâtlar (PSYOPS) hakkında yazılmış herhangi bir yazıda, antik Çin askeri stratejisti Sun Tzu’nun şu sözüyle başlamak neredeyse zorunludur: ‘Güce başvurmadan düşmanı alt etmek, becerinin zirvesidir.’ Ancak insanlık tarihi, bunun gerçekleşmediği çatışmalarla doludur. Bir anlamda, Sun Tzu caydırıcılık hakkında konuşuyordu. Ancak uluslar caydırıcılık başarısız olduğu için veya ulusal çıkarlarını zorla takip etmek istedikleri için savaşa girdiklerinde, kazanmak için emrindeki her türlü silahı kullanmak zorundadırlar ve buna, savaş alanında ve ötesinde algıyı, davranışı değiştirmeye çalışan insan algısının tüm yelpazesini hedef alan psikolojik silahlar da dâhildir. Bu ‘zihin mühimmatları’, uygulama ve yayılma yöntemlerinde giderek daha da karmaşık hale gelmiş olabilir, ancak her zaman ortak bir noktaları olmuştur: insanlara yöneliktirler (Taylor, 2007, s. 196). Çatışmanın psikolojik boyutu fiziksel boyutu kadar önemlidir ve psikolojik operasyonlar (PSYOP’lar) bu bilgi çağında, özellikle sosyo-psikolojik alandaki tehdidin daha belirgin olduğu bir ulus-devlet için daha da önemli hale gelmiştir. Terörizm tehdidiyle mücadele ederken, teröristler az sayıda kişiyi fiziksel olarak etkilemek yerine, çoğunluğu terörize ederek psikolojik bir silah olarak şiddeti kullandıkları ve bu anlamda psikolojik bir savaş da verdikleri için psikolojik boyut büyük önem kazanmaktadır. Psikolojik operasyonların önemi, taktik operasyonların başarılı bir şekilde yürütülmesinden çok daha büyüktür (Narula, 2004, s. 177).

“Information Warfare” (bilgi savaşı), modern çatışma ortamlarında hem sosyolojik hem de psikolojik boyutlarıyla önemli bir kavram haline gelmiştir. Sosyolojik açıdan, bilgi savaşı toplumların nasıl etkilenebileceğini ve sosyal yapılarının nasıl manipüle edilebileceğini inceleyen bir alan olarak öne çıkar. Bilgi savaşı, toplumları yönlendirmek, kitlesel algıları şekillendirmek ve sosyal düzeni bozmak için kullanılan stratejik bir araçtır. Bu savaşın sosyolojik boyutu, bilgi ve dezenformasyonun toplumlar üzerindeki etkisini, grup dinamiklerini ve sosyal dayanışmanın nasıl zayıflatılabileceğini anlamayı amaçlar. Özellikle sosyal medya platformları ve dijital ağlar, bilgi savaşının toplumsal düzeyde yayılmasına ve etkili olmasına olanak sağlar (Hutchinson ve Warren, 2012, s. 8-9). Bilgi savaşı (BS), bir rakip üzerinde üstünlük elde etmek amacıyla bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) savaş alanında etkin bir şekilde kullanılması yahut yönetilmesidir. Siber savaştan farklı olarak, bilgi savaşı bilgisayarlar, yazılımlar ve komuta kontrol sistemlerine doğrudan saldırmak yerine, hedefin farkında olmadan güvendiği bilgilerin manipüle edilmesini içerir. Bu manipülasyonun amacı, hedefi kendi çıkarlarına ters düşecek kararlar almaya yönlendirmektir, bu kararlar ise bilgi savaşını yürüten tarafın menfaatlerine uygun olacaktır. Bilgi savaşının başlangıç ve bitiş noktalarını belirlemek, ne derece güçlü veya yıkıcı olduğunu değerlendirmek zor olabilir (Schwartau, 1993, s. 7-10). Bilgi savaşı ayrıca; bilgi güvencesi, endüstriyel casusluk, dezenformasyon, propaganda, iletişim güvenliği, kara-beyaz propaganda, siber savaş, karakter suikastı, aktif önlemler, komuta ve kontrol savaşı, elektronik harb, tarihsel revizyonizm, tarihsel inkarcılık, sahte haberler, beşinci boyut işlemleri, dış kapı ve iç kapı siyaseti, bilgi işlemleri, internet manipülasyonu, şeffaflık, fırtına botnet, halkla ilişkiler, askeri ve polis kamu işleri, psikolojik savaş, siyasi savaş, yeni nesil savaş, ağ merkezli savaş, siber savaş güçleri, kompromat, iWar (internet tabanlı savaş), düzensiz savaş vb. kavramlarla yakın ilişkilidir.

Psikolojik yönden ise bilgi savaşı, bireylerin düşünce ve davranışlarını etkilemek, korku yaratmak veya belirsizlik oluşturmak için kullanılan bir tekniktir. Psikolojik operasyonlar, bireylerin moralini bozmak, güven duygularını zayıflatmak ve düşman algısını pekiştirmek amacıyla gerçekleştirilir. Bilgi savaşı, bu anlamda, bireylerin zihinsel direncini kırmak ve onların karar alma süreçlerini manipüle etmek için tasarlanmış psikolojik bir saldırdır. Bu tür operasyonlar, genellikle propaganda, sahte haberler ve yanlış bilgi yayma gibi yöntemlerle yürütülür. Hem sosyolojik hem de psikolojik açıdan, bilgi savaşı, modern çatışma ortamlarının şekillenmesinde ve toplumsal algıların yönetiminde merkezi bir rol oynar (Brazzoli, 2020, s. 219-220). Bilgi savaşı, stratejik bilgi toplama, elde edilen bilginin güvenilirliğini sağlama, düşmanı ve halkı demoralize etmek veya manipüle etmek amacıyla propaganda ya da yanlış bilgi yayma, karşıt güçlerin bilgi kalitesini düşürme/ onların bilgi toplama yeteneklerini engelleme gibi unsurları içerebilir. Bu tür savaş, psikolojik savaşla yakından ilişkilidir (Burns, 1999, s. 1).

Bilgi savaşının tek ve açık bir tanımı olsaydı, birileri bunu çoktan yazmış olurdu. Hiç kimsenin bunu yapmamış olması, belki de basit bir tanımın olmadığını göstermektedir. IW topluluğundakiler, bilgi savaşının tek ve basit bir şey olmadığı, birçok karmaşık boyutu olduğu konusunda hemfikir olmuşlardır. Tanınmış bilgi savaşı yazarı Martin Libicki, bu pozisyonu Bilgi Savaşı Nedir? adlı kitabında dile getirmiştir. “Bilgi savaşıyla yüzleşmek... Körlerin filin doğasını keşfetme çabasına benzemektedir: Bacağına dokunan ona ağaç demiştir, kuyruğuna dokunan bir başkası ona ip demesi, vb. Bilgi savaşının tezahürleri de benzer şekilde algılanmaktadır... Bir araya getirildiğinde, filin saygın bir şekilde benimsenen tüm tanımları, bilgi savaşı olmayan çok az şey olduğunu göstermektedir” (Burns, 1999, s. 2). Özellikle, bilgi savaşından kişinin rakiplerine karşı bir avantaj elde ettiği; toplama, taşıma, koruma, inkâr, bozma ve bilginin bozulması gibi teknik bir çabadan bahsedilebilir. NATO’ya göre; “bilgi savaşı, rakip üzerinde bilgi avantajı elde etmek için yürütülen bir operasyondur” (NATO, 2014, s. 1). Kendi bilgi alanını kontrol etmeyi, kendi bilgilerine erişimi korumayı, aynı zamanda rakibin bilgilerini ele geçirip kullanmayı, onların bilgi sistemlerini yok etmeyi ve bilgi akışını bozmayı içerir. Bilgi savaşı yeni

bir olgu olmasa da, teknolojik gelişmelerin etkisiyle, bilginin daha hızlı ve daha geniş bir ölçekte yayılmasına yol açan yenilikçi unsurlar barındırmaktadır. Günümüzde, bilgi savaşına olan ilgi, Rusya-Ukrayna çatışması ve Rusya'nın 2014'te Kırım'ı ilhakı ile önemli ölçüde artmıştır. Rusya, Ukraynalıları ve uluslararası toplumu kendi olay versiyonunu desteklemeye yönelik olarak etkilemeye çalışmıştır. Bu, Rus yetkilileri tarafından kontrol edilen geleneksel medyanın yanı sıra, troll fabrikalarının faaliyet gösterdiği sosyal medyada da gerçekleştirilmiştir (NATO, 2014, s. 2). Aynı şekilde bu duruma karşı olan ülkeler de kendi bilgi savaşları stratejilerini uygulamaya başlamışlardır. [ABD, Almanya, İngiltere, Fransa vb.]

İnternet, veri toplama, bilgi savunması ya da bilgi bozulmasını geliştirme ve genişletme olanaklarını artırır. Hem belirli bir ülkenin vatandaşlarına hem de uluslararası topluluğa ulaşmayı kolaylaştırır. İletişim hızının, geniş kapsamın ve (dez)bilgilendirme kampanyalarının düşük maliyetinin göz önüne alındığında, sosyal medya kritik bir rol oynamaktadır. Sosyal ağ siteleri, (dez)enformasyon faaliyetlerinin hedef grupları hakkında değerli bir bilgi kaynağıdır. İnternet üzerinden bilgi savaşı şunları kullanır: Troll fabrikaları – Sosyal medyada sahte profiller kullanarak, belirli bir amaca yönelik yorumlar yayınlayan kişileri istihdam eden organizasyon yahut teknolojik oluşumlardır. Botlar – Otomatik olarak mesaj gönderen programlardır. Örneğin bir anahtar kelimenin ortaya çıkmasına yanıt olarak bu işi yürüten ülkenin siyaseti doğrultusunda içerik üretebilirler. Günümüzde bu yapı “yapay zekâ” desteğiyle daha etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Sahte haberler - Medya kullanıcılarını yanıltmayı amaçlayan mesajlardır (NATO, 2014, s. 2).

Kamuoyu manipülasyonu, belirli bir hedef kitle üzerinde etkili bir şekilde kontrol sağlamak amacıyla bilgi ve iletişim stratejilerinin kullanılmasıdır. Kamuoyu manipülasyonu, genellikle sosyal mühendislik ve psikolojik stratejilerin bir kombinasyonu olarak uygulanır; hem bireylerin hem de geniş kitlelerin algılarını yahut davranışlarını etkilemeyi hedefler (Druckman ve Jacobs, 2020, s. 9). Bu durum özellikle Körfez Savaşları esnasında Irak'a karşı yürütülmüştür. Hatta bu konuda Fransız sosyolog Jean Baudrillard 1991 yılında “La Guerre du Golfe n'a pas eu lieu” (Körfez Savaşı Gerçekleşmedi) diye bir kitap yazmıştır. Yazar, Körfez Savaşı olarak bilinen olayların ve şiddetin gerçekten yaşandığını kabul etmekle birlikte, bu olayların kamuoyuna sunulduğu şeklin doğru olup olmadığını ve bu olayların gerçekten bir savaş olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğini sorgulamaktadır. Başlık, Jean Giraudoux'nun “Truva Savaşı Gerçekleşmeyecek” adlı oyununa atıfta bulunur; bu oyunda karakterler, izleyicinin kaçınılmaz olarak bildiği bir durumu engellemeye çalışırlar. Baudrillard, Körfez Savaşı'nın gerçek bir savaş olarak değerlendirilmemesi gerektiğini, daha çok bir savaş maskesi altında saklanan bir şiddet/vahşet eylemi olduğunu savundu. Amerikan ordusu, üstün hava gücünü kullanarak genellikle Irak ordusuyla doğrudan çatışmaya girmedi ve oldukça az kayıp verdi. Irak'taki ölümler hakkında neredeyse hiçbir bilgi bulunmamakta, bu nedenle çatışma Batı'nın perspektifinden “gerçekten yaşanmamış” gibi algılanmıştı. Üstelik kamuoyunun savaş hakkında öğrendiği tek şey, propaganda amaçlı hazırlanan görüntülerdi. Medyanın ayrıntılı sunumları, savaşın gerçek deneyimi ile bu olayın simülakrlar aracılığıyla stilize edilmiş, seçici bir biçimde sunulması arasındaki farkı ayırt etmeyi imkânsız hale getirmiştir (Baudrillard, 1995, s. 1-5). Aslında Amerika'nın Körfez Savaşı sırasında uyguladığı savaş yöntemi ile Rusya'nın Ukrayna savaşında uyguladığı strateji birbirine benzemektedir. Yine aynı şekilde İsrail'in Gazze katliamlarında da medya üzerinden sıklıkla kamuoyu manipülasyonu kullanılmaktadır. İsrail'in yaptığı insanlık dışı suçlar, Amerika'nın devasa medya aygıtı tarafından maskelenmekte yahut gizlenmektedir. Savaş etrafındaki medya gerçekliğinin, maddi gerçeklikten temelde farklı olduğu rahatlıkla anlaşılabılır. Bunun başlıca örneği Batılı medya kuruluşları tarafından üretilen medya ile Gazze'deki Filistinliler tarafından üretilen medya arasındaki içerik uyumsuzluğunda görülebilir.

2. Rus Düşünce Kuruluşları

Rus düşünce kuruluşları, devlet politikalarının belirlenmesine yardımcı olmak, stratejik analizler sunmak, kamuoyunu bilgilendirmek ve dış politika, ekonomi, güvenlik gibi alanlarda araştırmalar yapmak amacıyla kurulmuşlardır. Bu kuruluşlar, devletin karar alma süreçlerine bilgi ve analiz sağlama işlevi görürler ve aynı zamanda Rusya'nın ulusal çıkarlarını destekleyen politikaları savunurlar. Rusya'daki düşünce kuruluşları, hükümete stratejik analizler ve politika önerileri sunarak devlet politikalarının şekillendirilmesine katkıda bulunurlar. Bu, özellikle dış politika, savunma, ekonomi ve enerji politikaları gibi alanlarda belirgin hale gelir. Kamuoyunu bilgilendirmek ve etkilemek amacıyla raporlar, makaleler ve medya üzerinden yayım yaparlar. Bu, Rusya'nın iç ve dış politikasının halk tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlar. Rusya'nın ulusal çıkarlarını savunmak ve dış dünyaya mesajlar iletmek için stratejik iletişim platformu olarak işlev görürler. Bu kuruluşlar, Rusya'nın uluslararası alanda etkisini artırmak için propaganda ve kamu diplomasisi araçlarını kullanabilirler. Bu kuruluşlar, akademik ve uygulamalı araştırmalar yaparak, Rusya'nın karşı karşıya olduğu sorunları analiz eder, çözüm önerileri geliştirirler.

Rus düşünce kuruluşlarının bazıları bağımsız olarak faaliyet gösterirken, diğerleri doğrudan devletle bağlantılıdır ve hükümetle yakın iş birliği içinde çalışırlar. Devlet bağlantılı olanlar, hükümetin resmi politikalarını desteklemek ve yönlendirmek amacıyla faaliyet gösterirler. Uluslararası düzeyde de faaliyet gösterirler. Rusya'nın çıkarlarını savunmak amacıyla yabancı düşünce kuruluşları, üniversiteler ve uluslararası organizasyonlarla iş birliği yapabilirler. Bu kuruluşlar genellikle devlet fonları, özel sektör bağışları, uluslararası hibeler ve çeşitli projelerden elde edilen gelirlerle finanse edilirler. Devletle yakın ilişkisi olan kuruluşlar, doğrudan devlet bütçesinden de destek alabilirler. Araştırmalarını ve bulgularını raporlar, akademik makaleler, medya yayınları ve konferanslar yoluyla paylaşırlar. Ayrıca, bazen hükümet politikalarını desteklemek için propaganda amaçlı içerikler de üretebilirler. Rus düşünce kuruluşları hem iç hem de dış politika alanlarında Rusya'nın stratejik hedeflerini desteklemek için önemli bir rol oynarlar ve genellikle Kremlin'in politikalarını şekillendirmede etkili olurlar.

Rusya Federasyonu Hükümeti Analitik Merkezi “Analiticheskiy Tsentr Pri Pravitel'stve Rossiyskoy Federatsii”, ülkenin sosyo-ekonomik kalkınmasına ilişkin çok çeşitli konularda uzman görüşleri hazırlar ve hükümete gönderir. Uzmanları ve analistleri bütçe politikası, proje yönetimi, finans, ulaşım, konut, toplumsal hizmetler, enerji, enerji verimliliği, tarım, doğal kaynakların kullanımı, çevre koruma, eğitim, sağlık hizmetleri, bilgi teknolojisi, bölgesel kalkınma vb. konularda hükümet organlarının, işletmelerin, kamu derneklerinin, sanayi birliklerinin, derneklerin temsilcilerinin görüşleri dikkate alınarak raporlar yayımlamaktadır. Rusya Federasyonu Hükümeti'ne bağlı Analitik Merkez, Aralık 2005'te kurulmuştur. Rusya Federasyonu Hükümeti'ne bağlı Ekonomik Reformlar Çalışma Merkezi ile yine Rusya Federasyonu Hükümeti'ne bağlı Ekonomik Konjonktür ve Tahmin Merkezi'nin önemli bir halefi olmuştur. Geçen yüzyılın 90'lı yıllarının başında SSCB Devlet Planlama Komitesi Ana Bilgi İşlem Merkezi'nin yerini almıştır. Kuruluşun 2020'den günümüze başkanı V. -Konstantin Kalinin'dir. 2009 yılından bu yana, Rusya Federasyonu Hükümeti'ne bağlı Analitik Merkez, Rusya ekonomisinin modernizasyonu ve teknolojik gelişimi için pek çok çalışma yapmaktadır. Temmuz 2017'den bu yana, “Rusya Federasyonu'nun Dijital Ekonomisi” ulusal programının uygulanmasına yönelik Analitik Merkez temelinde kapsamlı bir proje yürütülmektedir (Analiticheskiy Tsentr Pri Pravitel'stve Rossiyskoy Federatsii, 2024, s. 1-2).

Ekonomik Analiz Bürosu (Rusya) “Byuro Ekonomicheskogo Analiza (Rossiya)” [BAE], 1996 yılında Rusya Federasyonu Hükümeti'nin girişimiyle, Dünya Bankası'nın desteğiyle, ekonomi politikası alanında uzman analitik çalışmalar yürütmek ve danışmanlık hizmetleri sağlamak üzere

kurulmuştur. Daha sonra BEA Vakfı, uluslararası finans kuruluşları da dâhil olmak üzere finanse edilen projelerin hazırlanması ve uygulanması için bir grup olarak görev yapmıştır. Fonun kurucuları, Rusya Federasyonu Hükümeti'ne bağlı Ulusal Ekonomi Akademisi ve Moskova Devlet Üniversitesi - İktisat Yüksek Okulu'dur. Halen Vakıf Yönetim Kurulu'na M.Yu. Kopeikin, müdürlüğe ise S. V. Manko başkanlık etmektedir. Bu organizasyon Rus ve yabancı bireylere, tüzel kişilere, devlet yetkililerine ya da yerel yönetimlere, ekonomik politikaların etkinliğinin analiz edilmesi, ekonomik faaliyetin çeşitli konuları dâhil olmak üzere sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik edecek önlemlerin geliştirilmesi alanında bilgi/ danışmanlık yardımı yapmaktadır. BEA'nın temel amacı, Rusya Hükümeti ve profesyonel ekonomik topluluk için ekonomi politikasının çeşitli yönlerine ilişkin öneriler geliştirmektir. BEA'nın faaliyetleri şunları: Rus ekonomisinin temel sorunlarının analizi, orta ve uzun vadeli ekonomi politikası senaryolarının geliştirilmesi, ekonomi politikası konularına ilişkin analitik çalışmaların hazırlanması, Rusya Federasyonu'ndaki ekonomi politikasının yıllık incelemelerinin yayınlanması içerir. Ayrıca BEA her yıl Rusya ekonomisinin temel konuları ve geçiş döneminin sorunları hakkında uluslararası konferanslar düzenlemektedir (BEA, 2024, s. 3-4). Birçok yönden BEA, Amerikan Ekonomik Analiz Bürosu'nun bir benzeridir ancak bir takım ayırt edici özelliklere sahiptir. BEA tarafından geliştirilen tavsiyeler, Rusya Federasyonu'nda sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanmasını ve sosyal fırsat eşitliğinin sağlanmasını, iç ekonominin rekabet gücünün artırılmasını, uluslararası ekonomik bağların geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Moskova merkezli Valdai (tartışma kulübü) "Valday (diskussionnyy klub)", 2004 yılında kurulmuştur. Kulüp ilk konferansını Veliky Novgorod'da Valdai Gölü'nün yakınlarında düzenlemiş ve adını başladığı yerden almaktadır. Valdai Kulübü'nün bölgesel konferansları - Asya, Orta Doğu, Rusya-Çin ve Avrupa-Atlantik diyalogları - uluslararası uzman kuruluşlar arasında ünlü olmuştur. Kulüp kayıtları, St. Petersburg Uluslararası Ekonomik Forumu ve Vladivostok'taki Doğu Ekonomik Forumu çerçevesinde hazırlanmaktadır. Son yıllarda yalnızca Rusya'dan değil başka ülkelerden çok sayıda gelen teknoloji, uzman, güçlü kişi ve kültürel figür Valdai Kulübü konferanslarına katılmıştır. Bu oluşuma Rusya tarafında Hükümet Başkanı Dmitry Medvedev (Rusya Devlet Başkanı olarak, 2008–2012); Federasyon Konseyi Başkanı Valentina Matvienko; Devlet Duması Başkanı Vyacheslav Volodin; Dışişleri Bakanı Sergei Lavrov; Savunma Bakanı Sergei Shoigu; Sergey Ivanov, Cumhurbaşkanlığı İdaresi Başkanı (2011–2016); Igor Shuvalov, Birinci Başbakan Yardımcısı (2008–2018); Moskova Belediye Başkanı Sergei Sobyenin vb. kişiler destek vermektedir. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin de bu süreçte geleneksel olarak Valdai Kulübü'nün yıllık toplantılarına katılmaktadır. Kulüp, ana hedeflerinden birini, dünya sistemindeki krizlerin yaygın olarak ilgilenmek için çözümler geliştirmek üzere dünyanın entelektüellerini seçkin bir platformda birleştirmek olarak görmektedir. Kulüp, uluslararası ilişkiler, küresel politika, ekonomi, güvenlik, enerji, sıcaklık, iletişim vb. dünyanın önde gelen bileşenleriyle aktif olarak iletişim halindedir. Valdai Kulübü Vakfı kurucuları şunlardır: Dış ve Savunma Politikası Konseyi, Kâr amacı gütmeyen ortaklık "Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi", Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı Moskova Devlet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (Üniversite) ile Ulusal Araştırma Üniversitesi İktisat Yüksek Okulu'dur. Fonun yönetim organı Fon Konseyidir. Konseyin Başkanı, ünlü bir Rus medya yöneticisi, makale ve monografi yazarı, medya ve iletişim alanında araştırmacı olan Andrey Bystritsky'dir. Ayrıca Fyodor Luky Anov'da bu fonda çalışmaktadır. Fonun mevcut faaliyetleri, Rusya'nın en büyük medya analizcilerinden (NTV-Plus, FSUE RAMI RIA Novosti, Rusya Bilgi Ajansı TASS) Nadezhda Lavrentyeva tarafından yönetilmektedir (Valdai, 2024, s. 5).

Kulübün faaliyetleri, 2011 yılında tescil edilen "Valdai Uluslararası Tartışma Kulübü Geliştirme ve Destek Fonu" adlı STK (Valdai Kulübü Vakfı) etrafında inşa edilmiştir. Vakfın kurucuları tarafından ilan edilen hedefi, Kulübün faaliyetlerini genişletmek ve yeni çalışma alanları, araştırma ve eğitim faaliyetleri, bölgesel ve tematik programlar düzenlemektir (Valdai, 2024, s.

6). 22 Eylül 2023'te, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali karşısında Valdai, Ukraynalı çocukların Rusya'ya sınır dışı edilmesine karşı Kanada'nın yaptırımlar listesine dahil edilmiştir (Poluboyarınova, 2023, s. 4). Kulübün son beş yılda düzenlediği etkinlikler şunlardır: 2019 Soçi; Doğu'nun Şafağı ve Dünya Siyasal Sistemi, 2020 Moskova; Pandemiden dersler ve yeni gündem: Küresel bir kriz nasıl barış fırsatına dönüştürülür? 2021 Soçi; Küresel Sarsılma - XXI: İnsan, Değerler, Devlet, 2022 Rogozinin; Hegemonyadan sonraki dünya: Herkes için adalet ve güvenlik, 2023 Tomsk; Rusya ve Orta Asya: Değişen dünyayla bağlantı kurmak (Valdai, 2024, s. 2-3). Bu kulüp birçok Batı'lı kaynakta Kremlin tarafından finanse edilen dezenformasyon ya da propaganda oluşturmak ve yaymak suçundan Rus rejiminin işbirlikçisi olarak görülmektedir.

Izborsk Kulübü "Izborskiy Klub", Eylül 2012'de Pskov bölgesindeki Izborsk şehrinde kurulmuştur. Kulübün başlatıcıları ünlü politikacılar, düşünürler ve devlet vatansever yönelimli halk figürleridir. Kulübün ilk başkanı olarak A. A. Prokhanov seçildi ve yürütme sekreterleri olarak V. V. Averyanov ve A. A. Nagorny atandı. 2015 yılında bölgesel ve uluslararası faaliyetlerden sorumlu sekreter olarak O. V. Rozanov görevlendirildi. 2016 yılında yeniden yapılanma kapsamında V. V. Averyanov, A. A. Nagorny ve O. V. Rozanov, Izborsk Kulübü başkan yardımcısı olarak atandı. Kulübün kuruluşunda Pskov bölgesi valisi A. A. Turchak önemli bir rol oynadı. Izborsk Kulübü'nün başlıca görevleri şunlardır: Rusya Devleti ve toplumuna, ulusal yaşamın tüm alanlarında yenilenmiş vatansever odaklı devlet politikalarının oluşturulmasına yönelik analitik raporlar hazırlamak ve sunmak; Rusya'nın bölgelerine seyahat etmek, ülkenin entelektüel elitleriyle sürekli etkileşimde bulunmak, başkent uzmanlarına bağımlı kalmadan, Rusya Federasyonu'nun tüm federal dairelerinde kulüp bölümleri oluşturmak; Rus medyasında yeni gündem belirlemek, ideolojik ve ahlaki çöküş nedeniyle objektif olarak ortaya çıkan bilgi boşluklarını ele geçirmek, son zamanlarda federal düzeydeki ana elektronik, büyük ölçüde basılı ve çevrimiçi medya kuruluşlarını kontrol etmeye çalışan liberal topluluğun etkisini azaltmak; Yabancı etki merkezleri tarafından Rus siyasetinde gerçekleştirilen manipülasyonlara ve ülke içinde bulunan "beşinci kol"a karşı duran güçlü bir politik-ideolojik koalisyonu, devlet yanlısı vatanseverleri ve imparatorluk cephesini oluşturmayı teşvik etmek. Izborsk Kulübü'nün ideolojik yönelimi sosyal muhafazakarlık olarak tanımlanabilir; çeşitli Rus devlet yanlılarının (sosyalistler ve Sovyet vatanseverlerden monarkistler ve Ortodoks muhafazakarlarına kadar) tek bir ideolojik platformda sentezi olarak görülmektedir. Izborsk Kulübü, uzun süre resmi Rus politikasını ifade eden ve entelektüel olarak destekleyen liberal yönelimli sayısız kulüp ve platforma alternatif olarak sık sık değerlendirilir. Aynı zamanda Izborsk Kulübü'nün, yeni ortaya çıkan değil, olgun ve uzun süredir var olan politik-ideolojik bir kutbu yansıttığını görmek önemlidir; bu kutup, çeşitli öznel faktörler ve iç politikanın kontrolünü üstlenen yetkililerin uzmanlık alanını kasıtlı olarak düzenlemeleri nedeniyle uzun süre kurumsallaşmayı başaramamıştır. Izborsk Kulübü'nün bu yöneliminin Rus topraklarında olgunlaşmış ve kökleşmiş olduğunu, kulübün temel üyelerinin işleri, eserleri ve biyografilerinin bunu kanıtladığını gösterenlerdir (Izborskiy Klub, 2024, s. 1). 2013 yılında aylık "Izborsk Club (Rus Stratejileri)" dergisi yayınlanmaya başladı. Dergide kulübün faaliyetleri yer alıyor, rapor ve bildirileri yayınlanıyor, gezi ve yuvarlak masa raporları yayınlanıyor, ayrıca seçmenler için önemli görülen olay ve trendler de takip edilmektedir. Kulübün en son yayınları içinde; S. D. Baranov "Doğu Avrupa Medeniyeti", V. Averyanov "Dönemin başında Rus dünyası", Komisyon "XXI. yüzyılın Jeostratejik eksen: Kuzey-Güney", Komisyon "Rus tarihinin Donbass dönemi: Elitlerin değişimi", V. Averyanov "Sonsuz İniş", V. E. Bagdasaryan ile S. Lukashenko "Rusya ve Batı: Medeniyet farklılıkları", V. E. Bagdasaryan ile Yu.Yu. Jerusalemky "Küreselleşme stratejisi olarak kaos", P. Kalitin "Çılgın bir dualite tipolojisi", V. Korovin "Avrupa'nın sonu: Çok kutupluluğa giden yolda Rusya" yer almaktadır (Izborskiy Klub, 2024, s. 6-7).

Gayrimenkul Piyasası Göstergeleri “Indikatory Rynka Nedvizhimosti”, [IRN] 2003 yılında Oleg Nikolaevich Repchenko tarafından kurulmuştur. Portal, emlak piyasasını analiz etmenin yanı sıra, kendi emlak piyasası endeksi sistemini temel alarak bilgi ve veri sağlama hizmetleri sunmaktadır. Rusya’nın gayrimenkul piyasasına yön veren raporlar hazırlamaktadır (IRN, 2024, s. 5). Orta Doğu Enstitüsü “Institut Blizhnego Vostoka”, 1995 yılından itibaren İsrail ve Orta Doğu Araştırmaları Enstitüsü olarak bilinen Orta Doğu Enstitüsü, 1993 yılında İsrail Araştırmaları Enstitüsü olarak kurulmuştur. Kurucular, Orta ve Yakın Doğu araştırmaları alanında Rusya’daki doğu bilimlerinin çöküşünü durdurmayı, arşiv ve kütüphane koleksiyonlarını korumayı, mevcut uzmanları desteklemeyi ve genç uzmanları çekmeyi amaçlamışlardır. Enstitünün kuruluşunda, kurucularının Amerikan, İngiliz, Fransız ve İsrail’in Orta Doğu araştırmaları okullarının deneyimlerinden yararlanmaları önemli bir rol oynamıştır. IBV’nin (Orta Doğu Enstitüsü) kütüphanesi ve arşivi eşsizdir. Enstitü tarafından hem yurtiçi hem de yurtdışında basılı ve elektronik medya organlarında binlerce makale ve 300’den fazla kitap yayımlanmıştır. Bunlar arasında monografiler, derlemeler, ülke araştırma rehberleri, “Orta Doğu ve Modernite”, “Arap Ülkeleri” serileri ve gençler için “Doğu Bilimleri Derlemesi” bulunmaktadır. IBV, “İrak’ta Askeri-Politik Durum”, “İran - Askeri-Politik Durum” ve “İran - Ekonomik Durum” aylık raporlarını, Türkiye, Cezayir, Mısır, Libya, Fas, Somali’ye ilişkin durumsal raporları düzenli olarak yayınlamaktadır. Ayrıca, her hafta “Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da Askeri-Politik Durumdaki Değişiklikler” başlıklı bir rapor yayımlanmaktadır. IBV’nin İsrail Araştırmaları alanında gerçekleştirdiği projelerin dünya çapında benzeri yoktur. Enstitü, yaklaşık 100’ü Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden olmak üzere 700’den fazla yüksek nitelikli uzmanla iş birliği yapmaktadır. Her gün yeni bilgi ve analizler IBV’nin web sitesinde (www.iimes.ru) yayımlanmaktadır. Enstitü, Orta ve Yakın Doğu’nun en acil sorunlarına yönelik konferanslar ve yuvarlak masa toplantıları düzenlemektedir. IBV uzmanları düzenli olarak Orta Doğu ve Kuzey Afrika’yı ziyaret etmekte ve oradaki süreçlerin merkezinde yer almaktadır. Enstitü, Orta Doğu ve Kuzey Afrika meseleleriyle ilgilenen Rusya’daki resmi kurumlar ve departmanlar, yükseköğretim kurumları, araştırma merkezleri ve enstitülerle yakından işbirliği yapmaktadır. IBV’nin stratejisi, başkanı Yevgeny Y. Satanovsky’nin başkanlığındaki uzmanlar kurulu tarafından belirlenmektedir. Günlük işleri ise müdür Yevgeny L. Zhigun yönetmektedir. Enstitü, Rusya tarafından finanse edilen bağımsız bir bilim merkezidir. Çalışmaları ideolojik ve politik etkilerden arındırılmıştır. Uzmanların görevi, objektif tanımlar ve tahminler sunmaktır. Çalışmanın kalitesi, tek belirleyici ölçüttür. Enstitü, herhangi bir kurum veya ülkeden gelen iş birliğine açıktır. Uzmanlar, departmanlar arası temelde, sözleşmelerle veya bilimsel değişim çerçevesinde çalışmalara katılmaktadır. Çalışmalardaki öncelik, Rusya’nın bölgedeki ulusal çıkarlarının kapsamlı bir analizine yöneliktir. Enstitü, Rusya Federasyonu ve BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu) ülkelerinde devam eden süreçlerle ilgilenmemektedir. İstisna, bu ülkelerin Orta Doğu ve Kuzey Afrika ile etkileşimi ve bu bölgelerin temsilcilerinin post-Sovyet alanındaki faaliyetleridir. IBV’nin ilgi alanı, bölgenin ve onu oluşturan ülkelerin modern durumu, politikası, ekonomisi, ekolojisi ve güvenliği ile sınırlıdır. Tarih, etnografi, din bilimi, dil bilimi, kültür vb. gibi konular, çağdaş bağlamda ele alınmaktadır. IBV tarafından yayınlanan kitaplar sınırlı bir baskı ile çıkarılmaktadır. Bu kitaplar, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ile ilgilenen Rus kurumları ve kuruluşlarına, bölgedeki RF temsilciliklerine ve Moskova’daki Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin büyükelçiliklerine, Rusya ve yurtdışındaki ana üniversitelerin, eğitim ve araştırma enstitülerinin kütüphanelerine gönderilmektedir (IBV, 2024, s. 2).

Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü “Institut Mezhdunarodnykh Issledovaniy” [IMI], Rusya Dışişleri Bakanlığı MGIMO Üniversitesi’nin yapısal bir bölümü olan uluslararası ilişkiler alanında bir Rus analitik merkezidir. Rus makamları ve uluslararası kuruluşlar için dış politika alanında araştırma ve uygulamalı gelişmeler konusunda uzmanlaşmıştır. 1976 yılında Uluslararası İlişkiler Alanında Sistem Analizi için Problem Araştırma Laboratuvarı olarak

kurulmuştur. Bugünkü adını 2009 yılında almıştır. MGIMO 18 alanda 112 program uygulamaktadır: Uluslararası ilişkiler, yabancı bölgesel çalışmalar, siyaset bilimi, hukuk, ekonomi, gazetecilik, reklamcılık ve halkla ilişkiler, yönetim, devlet ve belediye yönetimi, işletme bilimi, ticaret, turizm, pedagoji, psikoloji, sosyoloji, dilbilim, finans ve kredi, ekoloji ve çevre yönetimi. MGIMO’da 13 fakülte, Gorchakov Lisesi ve bir kolej bulunmaktadır. Bu kuruluşun sorumlu müdürü Maxim Aleksandrovich Suchkov’dur. Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü şu bölümleri içermektedir: IMI Müdürlüğü (Enstitü organizasyonel laboratuvar yürütür.); Avrupa Çalışmaları Merkezi; Avrasya Çalışmaları Merkezi; Avrupa-Atlantik Güvenlik Merkezi; Doğu Asya ve ŞİÖ Çalışmaları Merkezi; Orta Doğu Çalışmaları Merkezi; Afrika Çalışmaları Merkezi; Yapım Politikası Uzmanlığı Merkezi; Uluslararası İlişkilerin Mekânsal Analiz Merkezi; İleri Amerikan Araştırmaları Merkezi; Siyasi Elit Araştırmalar Merkezi; Dijital Ekonomi ve Finansal Yenilik Merkezi; Uluslararası Süreç Analiz Laboratuvarı (LAMP); Uluslararası İlişkiler Alanında Veri Madenciliği Laboratuvarı (LIAD). Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü, Rusya Federasyonu’nun dış politikasının kaynağı ve bunlarla ilgili devlet kurallarıyla - öncelikle uygulamalı bilimsel incelemeler için raporlar hazırlamaktadır (IMI, 2024, s. 7). IMI, uluslararası ticaret alanında temel ve uygulamalı ayrı araştırma ve diğer araştırma projeleri yürütmektedir. Enstitünün personeli, yüksek puan alan Rus ve yabancı akademik dergilerde makaleler yayınlamakta, analitik raporlar hazırlamakta, uluslararası gündemdeki güncel konular hakkında medya hizmetleri sağlamakta ve Rus uluslararası ticaretin uzmanlarından oluşan akademik gruplara aktif olarak katılmaktadırlar. IMI, “Avrasya Stratejileri” danışmanlık ajansı ile birlikte yıllık “Uluslararası Tehditler” jeopolitik tahminlerini yayınlamaktadırlar. IMI çalışanları, Valdai Uluslararası Tartışma Kulübü ve Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi için analitik işlemlerinin yapılmasına katılmaktadır. IMI üç ayda bir çıkan “International Analytics” dergisini yayınlamaktadır. Baş editör S. M. Markedonov’dur (IMI, 2024, s. 4). Kuruluşun misyonu Rus yetkililerin dış politikada analitik açıdan sağlam kararlar almasına yardımcı olmak ve MGIMO, uluslararası ilişkiler alanında dünyanın en yetkili uzmanlık merkezlerinden biri olarak statüsünü güçlendirmektir. 2018 yılında IMI’nin beş yıllık gelişimi için bir yol haritası geliştirmiştir. Rusya’nın ulusal çıkarları üzerinde belirleyici etkisi olacak uluslararası konuları incelemek için yeni araştırma merkezleri oluşturulmuştur. Scopus ve Web of Science veri tabanlarında indekslenen birinci/ ikinci çeyrekteki dergilerdeki bilimsel yayınların yanı sıra saygın medya personelleri uzman materyallerinin sayısını artırmaya çalışmaktadır (IMI, 2024, s. 2).

Ye. M. Primakov RAN adını taşıyan Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü “Institut mirovoy ekonomiki i mezhdunarodnykh otnosheniy imeni Ye. M. Primakova RAN” [IMEMO RAN], 1956’da kurulmuştur. Şimdiki ilgili müdürü F. G. Voitlovsky’dur. IMEMO RAS aşağıdaki alanlarda temel, keşfedici ve uygulamalı ayrıntılı incelemeler yürütmektedir. Rusya’nın küresel gelişimi ve ulusal çıkarları: Dünya ekonomisi ve uluslararası ilişkiler teorileri; sosyo-ekonomik ve politik gelişmelerin tahmin edilmesi (uzun vadeli ve kısa vadeli tahminler); ekonomik büyümenin en önemli faktörü olarak gelişmiş, gelişmeye yönelik eğilimler ve beklentiler, bilimsel ve yenilik politikalarının araçları ve sonuçları; küresel yönetimin yapısı, normlarının ve politikalarının ve uluslararası siyasilerin düzenlenmesi; modern sosyo-politik dönüşümler, dünyadaki sosyo-kültürel koşullar ve modern sosyo-politik kurumlar, ideolojik ve politik bölünmeler ve kimlikler. Uluslararası dolaşım sisteminin gelişimi, uluslararası güvenliğin riskleri ve garantileri: Uluslararası ilişkilerin gelişimi, konfigürasyonlarındaki değişiklikler, yeni problemin oluşumu; uluslararası güvenlik, uluslararası çatışmaların çatışması ve çözümü, silahların kontrolü, teröristlere ve diğer sınır ötesi tehditlere karşı mücadele; Rusya’nın dış dünyayla ilgili temel konuların durumsal analizi, ortaya çıkan çok merkezli dünyada çıkarlarını güvence altına almaya yönelik zorluklar ve kolaylıklar. Dünyanın önde gelen ülkeleri ve bölgelerinin ekonomik, politik/ sosyal kalkınmasına ilişkin kapsamlı çalışmalar: Birleştirilmiş

ülkelerin ya da bölgelerin ekonomik, politik ve sosyal kalkınması; dünya ekonomisinde, uluslararası politikada küresel ve merkezi düzeylerde bütünleşme/ ayrıştırma programları; Sovyet sonrası alanın sosyo-ekonomik ve politik kaynakları: Rusya'nın geliştirdiği çıkarlar; ekonomik dinamikler, sosyal güvenliğe yönelik zorluklar, göçler. Dünyadaki ekonomik gelişmelerin önemli durumları ve yeni niteliksel özellikleri, küresel ekonomide Rusya, Rusya'nın dünyadaki ekonomik refahının değişimi vb. konularda çalışmalar yapmaktadır (IMEMO RAN, 2024, s. 1-3). Enstitü, Rusya'nın federal/ bölgesel otoriteleri, medya, büyük kamu ve özel şirketler ile diğer Rus ya da yabancı araştırma merkezleriyle etkileşim halindedir.

Ulusal Ekonomik Tahmin Enstitüsü RAN “Institut narodnokhozyaystvennogo prognozirovaniya RAN” [IEPNT], 1986 yılında kurulmuştur. Sorumlu müdürü A. A. Shirov'dır. Faaliyet alanları şunlardır: Kısa, orta ve uzun vadede ülke ekonomisinin gelişmesi için kapsamlı tahminlerin geliştirilmesi (alternatiflerin doğrulanması); genel ekonomik kalkınma öncelikleri çerçevesinde bölgesel kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi; Rusya Federasyonu'nun büyük ticari kuruluşlarının (RAO UES, RAO Gazprom, vb.) ve hükümet organlarının (Rusya Federasyonu Devlet Duması, Rusya Federasyonu Yakıt ve Enerji Bakanlığı, Federal Karayolu Servisi) çıkarlarına yönelik tahmin ve analitik çalışmalar Rusya Federasyonu vb.); kapsamlı sosyo-ekonomik tahminlere yönelik metodoloji ve tekniklerin geliştirilmesi. Enstitü “Tahmini Sorunlar” dergisini yayınlamaktadır. 2002 yılından bu yana, Enstitü personeli tarafından hazırlanan “Rusya Bilimler Akademisi Ekonomik Tahmin Enstitüsü'nün Bilimsel Çalışmaları” adlı makalelerden oluşan bir koleksiyon her yıl yayınlanmaktadır (INPRAN, 2024, s. 3-7). Çağdaş Kalkınma Enstitüsü “Institut Sovremennogo Razvitiya” [INSOR], amacını “kamu politikasının en önemli alanlarına ilişkin teklifler hazırlamak ve belgeler geliştirmek için en iyi uzmanları bir araya getirmek” olarak tanımlayan bir Rus kuruluştur. 2003 yılında kurulmuştur. Örgütün yönetim kurulu başkanı Igor Yurgens'tir. Örgütün mütevelli heyetine Dmitry Medvedev başkanlık etmektedir. 2010 yılı başında INSOR, Igor Yurgens ve Evgeniy Gontmakher tarafından hazırlanan “21. yüzyılın Rusya'sı: Arzu edilen geleceğin imajı” başlıklı bir rapor sundu. Bu rapor yorumcular arasında tartışmalara yol açtı. Raporun metninde özellikle İçişleri Bakanlığı ve FSB'nin dağıtılmasından ve Rusya'nın NATO'ya girmesinden bahsedilmekteydi (INSOR, 2024, s. 2-3).

BDT Ülkeleri Enstitüsü “Institut Stran SNG”, 1996 yılında kurulmuş olup günümüzdeki yönetici başkanı Rus siyasetçi K. F. Zatulin'dir. Ana hedefi yakındaki komşu ülkelere dair sorunları incelemektir. Aynı zamanda Rusya'nın bölgedeki çıkarlarını belirlemek ve bilimsel olarak desteklemek olan bir Rus düşünce kuruluşu olup sivil toplum organizasyonudur. Rus devlet politikasının oluşumunda etkili bir ideolojik merkezdir. Enstitü, Sovyet sonrası alanda meydana gelen süreçlere ilişkin kapsamlı bir çalışma yürütmekte, üye ülkelerin dış ve iç politikalarına ilişkin tahminlerde bulunmaktadır. Ayrıca “Sovyet sonrası alanda ekonomik, politik, askeri ve kültürel entegrasyon modellerinin geliştirilmesi” de yürütülmektedir. Enstitü, araştırma çalışmalarının yanı sıra insan hakları faaliyetleriyle de ilgilenmektedir. Özellikle Rusça konuşan vatandaşlara, Rus diline, Rus kültürüne, Ukrayna'daki ve diğer BDT ülkelerindeki Rus topluluklarına destek vermektedir. Bu amaçla yurttaşların durumu hakkında kapsamlı bilgi takibi yapmaktadır. Ayrıca enstitü “eski SSCB topraklarındaki etnososyal/ askeri-politik çatışmaları izleyip, bunların çözümü ve önlenmesi için öneriler geliştirmektedir. Enstitünün ana çalışma şekli yuvarlak masa toplantıları ve seminerler düzenlemek, ayrıca bilgi/ analitik bültenler yayınlamak, makale ya da bülten koleksiyonlarını yayınlamaktır. Enstitü iki büyük uluslararası bilimsel ve uygulamalı konferans düzenlemiştir: “Rusça, BDT ve Baltık ülkelerinde iletişim dilidir. Sorunlar ve bunları çözmenin yolları” ile “Düzenlenmiş bir göç biçimi olarak ülkesine geri dönüş” başlıklarında araştırmalar sunulmuştur (Institut Stran SNG, 2024, s. 1-2). Var olduğu yıllar boyunca BDT Ülkeleri Enstitüsü, dünya standartlarında uzmanların katılımıyla 200'den fazla konferans ve yuvarlak masa toplantısı düzenlemiştir. Enstitü yalnızca son iki yılda 8'i uluslararası

statüde olmak üzere 30'dan fazla bilimsel ve uygulamalı konferans düzenlemiştir. Bugün Enstitü'de 6 doktor ve 12 bilim adayı dâhil 64 çalışan bulunmaktadır. Enstitünün bilimsel ve bilgilendirme faaliyetlerinin sonuçları yayınladığı süreli yayınların sayfalarına yansıtılmaktadır: “Ukrayna: Bilgi ve Analitik İzleme”, “Moldova-Transdinyester Bölgesi”, “Sovyet Sonrası Kıta”, “Gözlemci”, “Geoekonomi Enerji”. Son üçü, Rusya Federasyonu Yüksek Tasdik Komisyonu tarafından tez araştırmasının sonuçlarına dayanan makalelerin yayınlanması için önerilen yayınlar listesine dâhil edilmiştir (Institut Stran SNG, 2024, s. 4).

Moskova Sivil Eğitim Okulu “Moskovskaya Shkola Grazhdanskogo Prosveshcheniya” [MŞGP], MŞGP'nin sloganı: “Sivil toplum için sivil eğitim”dir. 1992 yılında Elena Nemirovskaya ve Yuri Senokosov tarafından kurulmuştur. MSGP, Rus makamlarını (federal, bölgesel, belediye), sivil toplumu ve medyayı temsil eden öğrencilere yönelik seminerler yürütmenin yanı sıra insani yardım alanında yayın faaliyetleri yürütmektedir. Okulun faaliyetleri, dünya/ yerel felsefi ve sosyal düşüncenin başarılarını yaymayı, devlet kurumlarının, medyanın yahut sivil toplumun deneyimlerini tanımayı amaçlamaktadır. Okul, ana görevini hukukun üstünlüğünün ve ortağı sivil toplumun gerekliliği ve öneminin anlaşılmasını teşvik etmek olarak görmektedir. Bu görev, yeni bilgilere açık olan, toplumunu, bölgesini, ülkesini ve dünyasını geliştirmek için çaba gösterenlerin yurttaşlık eğitimi ile gerçekleştirilir. Okul öğrencilere özel çözümler sunmamaktadır. Amacı, tartışmalar sırasında fikir, bilgi, deneyim alışverişini ve Rusya'nın bölgelerindeki en iyi sivil uygulamaların yayılmasını kolaylaştıracak entelektüel bir ortam/ atmosfer yaratmaktır. Okul siyasi amaç gütmeyen ve kendisini siyasi parti ya da derneklerin faaliyetleriyle ilişkilendirmeyen (MŞGP, 2024, s. 3).

Moskova Carnegie Merkezi “Moskovskiy Tsentr Karnegi” [MTK], 2008 yılında Batılılar tarafından kurulmuştur. Rusya'nın iç/ dış politikası, toplumu, uluslararası ilişkiler, uluslararası güvenlik ve ekonomi sorunlarını inceleyen analitik bir merkezdir. Moskova'daki merkez, Carnegie Uluslararası Barış Vakfı'nın bir bölümüydü. Vakfın Washington ve Moskova merkezindeki ofisinin yanı sıra Pekin, Beyrut, Yeni Delhi ve Brüksel'de de şubeleri bulunmaktadır. Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı'nın 8 Nisan 2022 tarihli emri uyarınca, Rusya'daki Carnegie Uluslararası Barış Vakfı'nı (ABD) temsil eden Carnegie Moskova Merkezi çalışmalarını durdurmuştur (MTK, 2024, s. 2). Bu kuruluşun sayfasında Putin ve Medvedev'e hakaret içeren yazılar ve fotoğraflar bulunmaktadır. Panorama (Bilgi ve Araştırma Merkezi) “Panorama (İnformatsionno-İssledovatel'skiy Tsentr)”, 1991'den 2015'e kadar var olan ve sosyo-politik bilimler alanında araştırmalar yapan bir Rus kamu kuruluşudur. Kurumu Vladimir Pribylovsky ile Alexander Verkhovsky yönetmiştir. 1989'da demokratik hareketin bir grup katılımcısı “Panorama: Kamusal yaşamdaki sorunların bir incelemesi” gazetesini yayınlamaya başlamıştır. Panorama'nın 200'e yakın kitabı yayımlanmıştır. Bunlardan ilki, V. Pribylovsky'nin 1991 yılında yayınlanan ve 4 baskısı yapan “Rusya'nın Yeni Siyasi Partileri ve Örgütleri Sözlüğü” kitabıdır. Aralık 2015'te Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı, Panorama bilgi ve araştırma merkezini “yabancı ajanlar” listesine dâhil etmiş ve kapatmıştır (PANORAMA, 2024, s. 2-5). Bu kuruluş Rusya'da; milliyetçilik, siyasi aşırılık ve yabancı düşmanlığı, Rusya'nın bölgeleri, Putin: Avantajları ve eksileri, Federal yetkililer, seçimler, petrol ve gaz rezervleri vb. konularda Rusya hükümetini rahatsız edecek çalışmalar yapmıştır.

PIR Merkezi “PIR-Tsentr”, uluslararası güvenlik alanında araştırma, eğitim/ yayıncılık faaliyetlerinde uzmanlaşmış bir Rus analitik merkezi ve sivil toplum kuruluşudur. 1994 yılında kurulmuş olup hâlihazırda başkanı V. A. Orlov'dur. 1994 yılından bu yana PIR Merkezi, Güvenlik Endeksi serisini - PIR Merkezi Bilimsel Notları (2007'ye kadar – “Nükleer Kontrol” dergisi) ve onun uluslararası versiyonu Güvenlik Endeksi'ni yayınlamaktadır. PIR Merkezi, 1995 ve 2012 yılları arasında MacArthur Vakfı'ndan son derece yüksek meblağlarda maddi destek almıştır. PIR Merkezi, Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması'nın (NPT) gözden

geçirilmesi sürecinde yer alır, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi alanında Rusya'nın girişimlerine analitik destek sağlar ve aynı zamanda Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması'nın (NPT) gözden geçirilmesi sürecinde yer alır. 22 Eylül 2023'te, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali karşısında PIR Merkezi, Ukraynalı çocukların Rusya'ya sınır dışı edilmesinin yanı sıra dezenformasyon ve propaganda oluşturulması ve yayılmasına karışan kuruluşlara karşı Kanada'nın yaptırımlar listesine dahil edilmiştir. PIR Merkezi bugün, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi, silahsızlanma ve küresel güvenliğe yönelik zorluklar, tehditlerle mücadele konularında uzmanlaşmış, Rusya'nın önde gelen sivil toplum kuruluşudur. PIR Merkezi, Rus uzman topluluğunun dünyadaki rolünü ve yerini güçlendirmeyi, Rusya'nın ulusal çıkarlarını uluslararası düzeyde savunmayı amaçlayan kapsamlı araştırma, eğitim, öğretim ile analitik faaliyetler yürütmektedir. PIR Merkezinin faaliyet alanları: Rusya ve nükleer silahların yayılmasının önlenmesi; Küresel ve bölgesel güvenlik: Rusya için yeni fikirler; Eğitim programı; PIR Merkezi, 29 yıllık aktif eğitim ve öğretim faaliyetleri boyunca, uluslararası ilişkiler uzmanlarından oluşan geniş bir uluslararası topluluk oluşturmayı başarmıştır - çekirdeğini ana eğitim alanından 800'den fazla mezundan oluşan PIR İmzası Altındaki Topluluk'tur (PIR-Tsentr, 2024, s. 4-5). PIR Merkezi'nin kurucusu ve yöneticisi Vladimir Orlov, BRIC konseptinin oluşumu aşamasında Rusya, Çin, Hindistan ve Brezilya'daki uzman topluluğunun toplantılarına katılıp, o zamandan bu yana PIR Merkezi dört ve daha sonra beşinin gelişimini yakından izlemektedir. PIR Merkezi, Rusya'nın BRICS formatına katılımını ve yüksek teknolojiler (nükleer enerji, bilgi teknolojisi ve uzay kullanımı) alanındaki ortaklarla işbirliğini analiz etmektedir. PIR Merkezi, Rusya'nın BRICS'e yönelik stratejisinin geliştirilmesinde aktif rol almaktadır. PIR Merkezi personeli, Ulusal BRICS Araştırma Komitesinin çalışmalarına katılmaktadır. Rusya'nın yeni teknolojileri ve çıkarları: Bu proje, yeni teknolojilerin kullanımı ve düzenlenmesi konusundaki işbirliği potansiyelini ayrıca Rusya'nın askeri yahut askeri olmayan güvenliğine yönelik zorlukların dönüştürülmesini incelemeyi amaçlamaktadır. Çok taraflı diyalog ve karşılıklı yarar sağlayan işbirliği yoluyla geniş kapsamlı tartışmalar, uluslararası düzenlemelerin benimsenmesi yoluyla potansiyel tehditleri en aza indirecek çözümler bulmayı amaçlamaktadır. Bu projenin bir parçası olarak PIR Merkezi personeli aşağıdaki gibi konular üzerinde çalışmaktadır: Yapay Zekâ ve Uluslararası Güvenlik, Yapay zekâ teknolojilerinin kullanımının düzenlenmesi alanında çok taraflı işbirliği, Yapay zekâ teknolojilerinin uluslararası alanda güvenlik sorunlarını çözme aracı olarak kullanılması; diplomaside ve kamu yönetiminin diğer alanlarında, uluslararası kuruluşların çalışmalarında, Ölümcül otonom sistemlere ilişkin uluslararası düzenleme, Yeni teknolojik gerçekliklerde uluslararası insancıl hukuk vb. (PIR-Tsentr, 2024, s. 3).

Rusya Stratejik Araştırmalar Enstitüsü "Rossiyskiy Institut Strategicheskikh İssledovaniy" [RİSİ], federal bir devlet bütçe kurumu olup bir Rus analitik merkezidir. 1992 yılında kurulmuş olup günümüzdeki yöneticisi Mikhail Fradkov'dur. Enstitünün faaliyetlerinin temel amacı, Rusya Federasyonu'nun ulusal güvenliğinin sağlanması alanında devlet politikasının stratejik yönlerinin oluşturulmasında federal hükümet organlarına bilgi ve analitik destek sağlamaktır. Kuruluşun ana hedefleri tüzükte özetlenmiştir: Uluslararası ve askeri-politik sorunlar, dünyanın önde gelen ülkelerinin askeri ya da askeri-sanayi politikası sorunları, komşu ülkelerdeki sosyo-politik ve ekonomik durum alanında bilgi, analitik çalışma ve ikili ilişkilerin gelişmesi için umutların belirlenmesi, Rusya Federasyonu'nun diğer devletlerle ilişkileri; Rusya Federasyonu'nun ulusal güvenliğinin ve sosyo-ekonomik gelişiminin sağlanması alanında devlet politikasının uygulanmasının analizi; Uluslararası ekonomik ilişkilerin geliştirilmesindeki sorunları ve eğilimleri, dünya pazar koşullarını, Rusya Federasyonu'nun ana ortaklarının ekonomik politikalarını, çevre güvenliği konularını incelemek; Kriz durumlarına yol açabilecek bireysel ülke ve bölgelerdeki gelişmelerin analizi, tahmin edilmesinin yanı sıra bu tür durumların çözümüne yönelik yol ve araçlara ilişkin tekliflerin geliştirilmesi; Halka açık etkinlikler

(konferanslar, sempozyumlar, seminerler) düzenlemek ve kamuoyunu ana araştırma alanları hakkında bilgilendirmek (RİSİ, 2024, s. 7-10). Bu kurum Rusya Federasyonu'nun ulusal güvenliğinin sağlanması alanında devlet politikasının oluşturulmasına yönelik hedef ve programların incelenmesi ve değerlendirilmesini yapmaktadır. Mevcut uluslararası ve askeri-politik sorunların, dünya ülkelerinin askeri/ askeri-endüstriyel politikası konularının, komşu ülkelerdeki sosyo-politik ve ekonomik durumun incelenmesi/ Rusya Federasyonu ile ikili ilişkilerin geliştirilmesine yönelik beklentilerin belirlenmesini de araştırmaktadır. Uluslararası ekonomik ilişkilerin gelişimindeki sorunların ve eğilimlerin, dünya pazar koşullarının, Rusya Federasyonu'nun ana ortaklarının ekonomi politikalarının incelenmesini yapar. Bireysel ülke ve bölgelerde kriz durumlarına yol açabilecek gelişmelerin analizi/ tahmin edilmesinin yanı sıra bu tür durumların çözümüne yönelik yol ile araçlara ilişkin tekliflerin geliştirilmesini sağlar (RİSİ, 2024, s. 3-4). Nisan 2017'de Reuters haber ajansı gazetecileri, Amerikan yönetiminin eski yetkililerine atıfta bulunarak, RISI'nin Vladimir Putin adına "Rusya'nın 2016 ABD başkanlık seçimlerine müdahalesi" için bir plan geliştirdiğini bildirdikleri bir materyal yayınlamıştır (Reuters, 2017, s. 1).

Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi "Rossiyskiy sovet po mezhdunarodnym delam" [RSMD], dış politika ve uluslararası ilişkiler alanında kar amacı gütmeyen bir Rus kuruluşudur. 2011 yılında kurulmuş olup günümüzde İgor İvanov ile Ivan Timofeev tarafından yönetilmektedir. Örgütün kurucuları arasında Rusya Dışişleri Bakanlığı, Rusya Eğitim ve Bilim Bakanlığı, Rusya Bilimler Akademisi, Rusya Sanayici ve Girişimciler Birliği ve Interfax haber ajansı yer almaktadır.] Rusya Federasyonu Başkanı D. A. Medvedev'in emriyle kurulmuştur. Konseyin ana hedefleri, çeşitli dış politika çevreleri (diplomatlar, uzmanlar, iş dünyası ve sivil toplum) arasında yakın ilişkiler düzenlemek, çeşitli uluslararası sorunlar hakkında toplu bir görüş sağlamak, devletin dış politikasına ilişkin uzman tartışması yapmak ve uluslararası sorunları çözmenin yollarını aramaktır. Rusya'nın dünyadaki kamu diplomasisi ve "yumuşak gücünün" araçlarından biridir (RSMD, 2024, s. 2-3). Bazı gözlemcilere göre Konsey, elitlerin ve toplumun Rusya'nın Avrupa alanına entegrasyonuna yönelik duygularını incelemek ve test etmek için oluşturulmuştur (Magomedov, 2012, s. 10). Bu kuruluşlar dışında 8 tane daha "think tank" kuruluşu vardır. Bunlar içinde: Sova (Bilgi ve analitik merkezi), Dış ve Savunma Politikası Konseyi, Sivil Toplumu Geliştirme Vakfı, Etkili Politikanın Temeli, Rusya Siyasi Konjonktürü Merkezi, Ekonomik ve Siyasi Araştırmalar Merkezi [EPIcenter], Uzman Sosyal Araştırma Enstitüsü, Volga Uzman Klubü vs. zikredebiliriz.

Tartışma ve Sonuç

Düşünce kuruluşlarının tipik uzmanlık alanı sosyal bilimler ve beşeri bilimlerdir. Düşünce kuruluşlarının varlık sebebi ve refahının temeli, insanların mevcut politikacı ile bürokratların görüşlerinden ziyade bağımsız uzmanların açıklamalarını tercih etmesidir. Rusya'daki düşünce kuruluşları genel olarak; akademik, danışmanlık, insan hakları, düşünce merkezleri, araştırma ve yayınlama, lobicilik, kültürel çalışmalar, toplumsal/ psikolojik operasyonlar, bilgi ve teknoloji savaşları vb. alanlarda faaliyetler yürütmektedirler. Modern çağda psikolojik operasyonlar ve bilgi savaşları, özellikle uluslararası ilişkiler ile güvenlik politikaları bağlamında giderek daha kritik hale gelmiştir. Rusya, bu süreçte kendine özgü stratejiler geliştirerek, bilgi savaşı tekniklerini etkin bir şekilde kullanmaktadır. Bu stratejiler, yalnızca geleneksel medya organları aracılığıyla değil, aynı zamanda Rus düşünce kuruluşlarının etkili manipülasyonlarıyla da şekillendirilmektedir. Rusya'nın bu operasyonlarda kullandığı temel araçlardan biri, dünya genelinde bilgi akışını kontrol etmek ve kendi jeopolitik hedeflerine hizmet edecek şekilde çarpıtılmış bilgi yaymaktır. [Aynı şeyi Batı'da Rusya'ya karşı kapsamlı bir şekilde yürütmektedir.]

Rus düşünce kuruluşlarının bu süreçte oynadığı rol, Kremlin'in dış politika hedeflerini meşrulaştırma ve destekleme işlevine dayanmaktadır. Bu kuruluşlar, sadece politika yapıcılarını etkilemekle kalmaz, aynı zamanda halkın algısını ve küresel kamuoyunu şekillendirme konusunda da kritik bir görev üstlenirler. Özellikle psikolojik operasyonların temel unsuru olan “narrative” yani anlatı yaratma sürecinde, bu kuruluşlar stratejik bilgi üretme ve dağıtma rolünü üstlenmektedirler. Bunun en önemli örneklerinden biri, Rusya'nın yakın çevresinde ve Batı ile olan ilişkilerinde uyguladığı hibrit savaş stratejileridir. Bu strateji, geleneksel askeri yöntemlerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda propaganda, dezenformasyon ve psikolojik operasyonların aktif olarak kullanılmasını içerir.

Rusya, düşünce kuruluşları aracılığıyla Batı'nın ve diğer uluslararası aktörlerin kamuoyunu etkileyerek, hedef ülkelerde sosyal ve politik istikrarsızlık yaratmayı amaçlamaktadır. Bu kuruluşlar, sadece Rusya'nın çıkarlarını savunmakla kalmaz, aynı zamanda Batı'nın politikalarına karşı alternatif bakış açıları geliştirerek, Batı'nın güvenilirliğini sorgulatan stratejiler sunarlar. Bu bağlamda, Rus düşünce kuruluşları hem iç hem de dış kamuoyuna yönelik uzun vadeli stratejik hedeflere hizmet eden araçlar olarak görev yapmaktadırlar. Özellikle Avrupa ve Amerika'daki siyasi krizler, bu tür psikolojik operasyonların etkinliğini artıran faktörler arasında yer almaktadır. Rus düşünce kuruluşlarının psikolojik operasyonlardaki rolü, yalnızca bilgi savaşı bağlamında değil, aynı zamanda stratejik kültür ve jeopolitik analizler alanında da kendini göstermektedir. Bu kuruluşlar, Batı'nın zayıf noktalarını belirleme ve bu zayıflıkları bilgi operasyonları yoluyla istismar etme yeteneği geliştirmiştir. Özellikle son yıllarda, siber saldırılar, sosyal medya manipülasyonları ve propaganda faaliyetleri bu tür kuruluşların stratejik düşünce kapasitesini göstermektedir. Bu operasyonlar, Rusya'nın uluslararası alandaki güç dengelerini yeniden şekillendirme hedefinin bir parçası olarak görülmelidir.

Sonuç olarak, Rusya'nın bilgi savaşları ve psikolojik operasyonlar konusundaki yetkinliği, küresel arenada etkinliğini artıran önemli bir faktördür. Rus düşünce kuruluşları, bu sürecin hem teorik hem de pratik ayağını oluşturarak, Rusya'nın jeopolitik hedeflerini destekleyen ve meşrulaştıran önemli birer aktör haline gelmiştir. Gelecekte, bilgi savaşlarının ve psikolojik operasyonların daha da karmaşıklaşması ve teknolojiyle birlikte evrilmesi beklenirken, Rusya'nın bu alandaki stratejik avantajını korumaya devam edeceği öngörülmektedir. Bu nedenle, uluslararası toplulukların ve özellikle Batı dünyasının, bu tür operasyonlara karşı daha dirençli ve hazırlıklı olmaları gerekmektedir. Rus düşünce kuruluşlarının etkinliği, bilgi savaşlarının gelecekteki doğasını ve etkilerini belirleyen kritik bir unsur olarak kalmaya devam edecektir. Bilgi çağı, savaşın sosyolojik dinamiklerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Geleneksel savaş kavramları, modern teknolojinin ve bilginin rolüyle yeniden tanımlanmış, savaşlar artık yalnızca cephelerde değil, aynı zamanda bilgi ortamında da verilmektedir. Bu bağlamda, Rusya-Ukrayna savaşı, savaş sosyolojisi açısından bilgi çağında gerçekleşen hibrit savaşın çarpıcı bir örneği olarak ele alınabilir. Savaşın yalnızca askeri değil, aynı zamanda psikolojik, bilgi, medya ve ekonomik boyutları da bu çatışmanın ayırt edici özelliklerindendir.

Rusya-Ukrayna savaşı, bilginin savaş sosyolojisindeki önemini vurgulayan bir çatışma olarak dikkat çekmektedir. Bilgi çağında savaş, yalnızca fiziki cephelerde değil, aynı zamanda medya, sosyal medya ve siber ortamlar üzerinden de yürütülmektedir. Rusya, özellikle dezenformasyon kampanyaları yahut bilgi manipülasyonları yoluyla Ukrayna'da ve dünya genelinde algıları etkilemeye çalışmıştır. Kremlin'in propaganda araçları, savaşın sebeplerini ve sonuçlarını çarpıtarak kendi jeopolitik hedeflerini meşrulaştırma çabasıdadır. Bu süreç, savaşın hem Rus halkı hem de uluslararası kamuoyu üzerindeki etkisini şekillendirmek amacıyla yürütülen bir psikolojik operasyonun parçasıdır. Rusya, uzun zamandır medya ve bilgi operasyonlarını stratejik bir araç olarak kullanmaktadır. Ukrayna'nın işgalini haklı göstermek için yaratılan anlatılar, Rusya'nın Batı karşıtlığını güçlendiren ve Ukrayna'daki hükümeti bir “neo-Nazi” tehdidi olarak

tanımlayan dezenformasyon kampanyaları, bilgi çağının savaş sosyolojisinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu dezenformasyonun etkisi, uluslararası toplulukların tepkisini ve savaşın küresel düzeyde nasıl algılandığını doğrudan etkilemektedir.

Savaşın sosyolojik boyutuna katkıda bulunan en önemli unsurlardan biri, sosyal medya ve dijital aktivizmin savaşın dinamiklerine etkisidir. Ukrayna, bu süreçte dijital platformları ve sosyal medyayı kullanarak uluslararası destek toplamayı başarmıştır. Ukraynalı liderler ve vatandaşlar, dünya genelindeki bireylerin dikkatini çekmek ve savaşın gerçeklerini doğrudan aktarmak için sosyal medya kampanyaları yürütmüşlerdir. Bu, geleneksel medya araçlarının ötesinde, bireylerin ve sivil toplum kuruluşlarının da savaşa dair bilgilere/ görsellere kolay erişimi sayesinde küresel kamuoyunu harekete geçirmiştir. Bu süreç, savaşın sosyolojisi açısından önemli bir dönüşümü de beraberinde getirmiştir. Savaş, artık sadece devletler ve ordular arasında değil, bireyler/ sosyal medya aracılığıyla daha geniş bir katılımı yürütülmektedir. Ukrayna halkı, savaşın görünmeyen cephesinde dijital araçlarla direniş göstermiş ve uluslararası dayanışmayı güçlendirmiştir. Bu durum, savaşın doğasını ve uluslararası toplumun savaşlara müdahale biçimlerini de değiştirmektedir. Bilgi çağı, hibrit savaşın yükselişini de beraberinde getirmiştir. Hibrit savaş, geleneksel askeri harekâtların yanı sıra siber saldırılar, ekonomik yaptırımlar, dezenformasyon kampanyaları ve sivil direniş stratejilerinin bir arada kullanıldığı bir savaş biçimidir.

Rusya-Ukrayna savaşı, bu hibrit savaş anlayışının bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Rusya, Ukrayna'ya karşı askeri saldırılar düzenlerken, aynı zamanda enerji kaynakları üzerinden Avrupa'ya baskı kurmakta ve siber saldırılar yoluyla Ukrayna'nın altyapısını hedef almaktadır. Bu hibrit savaş stratejisi, bilgi çağında savaşın sosyolojisini daha da karmaşık hale getirmektedir. Savaşın farklı cephelerde yürütülmesi, çatışmanın sürekliliğini ve yoğunluğunu artırmakta, savaşın toplumsal etkilerini derinleştirmektedir. Özellikle siber saldırılar, Ukrayna'nın enerji ve iletişim altyapısını zayıflatarak savaşın toplumsal dokuyu nasıl etkilediğini göstermektedir. Aynı zamanda ekonomik yaptırımlar ile enerji krizleri, savaşın bölgesel etkilerini küresel düzeye taşımakta ve toplumlar arasındaki ilişkileri yeniden şekillendirmektedir. Rusya-Ukrayna savaşı, bilgi çağında savaş sosyolojisinin nasıl evrildiğini gözler önüne sermektedir. Bu çatışma, bilginin, medyanın ve dijital platformların savaşın gidişatını belirlemedeki önemini vurgularken, aynı zamanda hibrit savaşın çeşitli araçlarla yürütülmesinin sosyolojik sonuçlarını da ortaya koymaktadır. Bilgi, bu yeni çağda sadece savaşın bir unsuru değil, aynı zamanda savaşın sonucunu belirleyebilecek güçte bir silahtır. Bu bağlamda, savaş sosyolojisi, dijital çağın getirdiği yeni dinamikleri anlamak ve analiz etmek için yeniden düşünülmelidir. Rusya-Ukrayna savaşı, bilginin ve dezenformasyonun gücünün, modern savaşın en kritik bileşenlerinden biri olduğunu kanıtlamaktadır.

Kaynakça

- Ajir, M., & Vailliant, B. (2018). Russian Information Warfare: Implications for Deterrence Theory. *Strategic Studies Quarterly*, 12(3), 70–89. <http://www.jstor.org/stable/26481910>.
- Analiticheskiy Tsentri Pri Pravitel'stve Rossiyskoy Federatsii. (2024). *O Tsentre* <https://ac.gov.ru/> erişim 04.09.2024.
- Bacon, E. (2018). Policy change and the narratives of Russia's think tanks. *Palgrave Communications*, 4(1), 1-12.
- Baudrillard, J. (1995). *The Gulf War Did Not Take Place*. Bloomington: Indiana University Press.

- BEA. (2024). Byuro Ekonomicheskogo Analiza. *O Fonde*. <https://www.beafnd.org/> erişim 01.09.2024.
- Brazzoli, M. S. (2020). Future prospects of information warfare and particularly psychological operations. *South African army vision*, 217-232.
- Burns, M. (1999). *Information Warfare: What and How?*, <http://www.cs.cmu.edu/~burnsm/InfoWarfare.html>, erişim 25.08.2024.
- Christoph, L., Melnyk, L., & Shapovalov, S. (2023). *Think tanks as civil society organisations in Ukraine*. URL: <https://iep-berlin.de/en/projects/enlargement-neighbourhood-andcentral-asia/ukraine-think-tanks>. erişim 28.08.2024.
- Druckman, J. N., & Jacobs, L. R. (2020). *Who governs? Presidents, public opinion, and manipulation*. University of Chicago Press.
- Giles, K. (2016). *Handbook Of Russian Information Warfare*. Rome: NATO Defense College Press.
- Graef, A. (2019). *Foreign Policy Experts, Think Tanks and the Russian State: A Field Theoretical Approach*. Doctoral Thesis. Universität St. Gallen.
- Hames, T., & Feasey, R. (1994). Anglo-American think tanks under Reagan and Thatcher. In A. Adonis & T. Hames (Eds.), *A conservative revolution? The Thatcher-Reagan decade in perspective*. Manchester: Manchester University Press.
- Hird, J. A. (2005). *Power, knowledge and politics*. Washington D.C: Georgetown University Press.
- Hutchinson, W., & Warren, M. (2012). *Information warfare*. Routledge.
- IBV. (2024). Institut Blizhnego Vostoka. *Ob Institute*. <http://www.iimes.ru/> erişim 03.09.2024.
- IMEMO RAN. (2024). Institut mirovoy ekonomiki i mezhdunarodnykh otnosheniy imeni Ye. M. Primakova RAN. *Ob institute*. <https://www.imemo.ru/about> erişim 06.09.2024.
- IMI. (2024). Institut Mezhdunarodnykh Issledovaniy. *O MGIMO*. <https://mgimo.ru/about/> erişim 05.09.2024.
- INPRAN. (2024). Institut narodnokhozyaystvennogo prognozirovaniya RAN” [IEPNTTP], O Nas, <https://ecfor.ru/o-nas/ob-institute/> erişim 04.09.2024.
- INSOR. (2024). Institut Sovremennogo Razvitiya. *Ob Institute*. <http://ir.russiancouncil.ru/organisations/insor/> erişim 04.09.2024.
- Institut Stran SNG. (2024). Instituut Diaaspori i Integraatsii. *Ob Institute*. <https://i-sng.ru/institut-stran-sng/> erişim 06.09.2024.
- IRN. (2024). Indikatory Rynka Nedvizhimosti. *Chto takoye IRN.RU?* <https://www.irn.ru/> erişim 02.09.2024.
- Izborskiy Klub. (2024). *O Klube*. <https://izborsk-club.ru/about> erişim 02.09.2024.
- Koval, N., Kulyk, V., Riabchuk, M., Zarembo, K., & Fakhurdinova, M. (2022). Morphological analysis of narratives of the Russian-Ukrainian conflict in western academia and think-tank community. *Problems of Post-Communism*, 69(2), 166-178.

- Krastev, I. (2003). Post-communist think tanks. *Banking on knowledge: the genesis of the global development network*, 145.
- Linebarger, P. M. (1951). Psychological warfare. *Naval War College Information Service for Officers*, 3(7), 19-47.
- Magomedov, A. K. (2012). *Diskussiya po arkticheskoy strategii Rossii: IA REGNUM obvinyayet Rossiyskiy sovet po mezhdunarodnym delam (RSMD) v kapitulyatsii pered NATO*. <http://glasru.ru/a-k-magomedov-diskussiya-po-arkticheskoy-strategii-rossii-ia-regnum-obvinyayet-rossiyskiy-sovet-po-mezhdunarodnyim-delam-rsmd-v-kapitulyatsii-pered-nato/> erişim 06.09.2024.
- MŞGP. (2024). Moskovskaya Shkola Grazhdanskogo Prosveshcheniya. *O škole*. <http://civiceducation.ru/> erişim 06.09.2024.
- MTK. (2024). Moskovskiy Tsentr Karnegi. *About*. <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/about-carnegie-russia-eurasia-center?lang=en¢er=russia-eurasia> erişim 06.09.2024.
- Narula, S. (2004). Psychological operations (PSYOPs): A conceptual overview. *Strategic Analysis*, 28(1), 177-192.
- NATO, (2014). *Media – (Dis)information – Security*, deepportal.hq.nato.int erişim 26.08.2024.
- Okunev, I., & Graef, A. (2019). Russian Think Tanks and Foreign Policy-Making. *Russian Analytical Digest (RAD)*, (234), 1-11.
- Pallin, C. V., & Oxenstierna, S. (2017). *Russian think tanks and soft power*. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).
- PANORAMA. (2024). Informatsionno-Issledovatel'skiy Tsentr «Panorama». *O Nas*. <http://www.panorama.ru/> erişim 05.09.2024.
- PIR-Tsentr. (2024). Rossiyskiy analiticheskiy tsentr i nepravitel'stvennaya organizatsiya. *O PIR-Tsentr*. <https://pircenter.org/> erişim 06.09.2024.
- PIR-Tsentr. (2024). Rossiyskiy analiticheskiy tsentr i nepravitel'stvennaya organizatsiya. *Novyye tekhnologii i interesy Rossii*. <https://pircenter.org/> erişim 05.09.2024.
- Poluboyarinova, I. (2023). Kanada vvela sanktsii protiv MGIMO, VSHE, kluba «Valday» i «Yunarmii». *Svezhiye novosti v Rossii i mire - RTVI* (22 sentyabrya 2023). <https://rtvi.com/news/kanada-vvela-sankczii-protiv-mgimo-vshe-kluba-valdaj-i-yunarmii/> erişim 03.09.2024.
- Prezident Rossii. (2016). *Ukaz Prezidenta RF ot 05.12.2016 № 646*. kremlin.ru erişim 29.08.2024.
- Prizhennikova, A. N. (2019). Lobbyism in Russia: the legal framework. In *Colloquium-journal*. No. 4-3, 58-64.
- Reuters. (2017). “Putin-linked think tank drew up plan to sway 2016 US election – documents”. <https://www.reuters.com/article/us-usa-russia-election-exclusive-idUSKBN17L2N3/> erişim 04.09.2024.
- Riefer, F. (2023). Think Tanks and Foreign Policy Design in the Russian Federation. *Journal of Soviet and Post-Soviet Politics and Society*, 9(1), 29-64.

-
- RİSİ, (2024). Rossiyskiy Institut Strategicheskikh Issledovaniy. *Ustav RISI ot 2020 g. i Tseli i zadachi*. <https://riss.ru/ob-institute/documents/> erişim 03.09.2024.
- RSMD. (2024). Rossiyskiy sovet po mezhdunarodnym delam. *O sovyete*. <https://russiancouncil.ru/> erişim 03.09.2024.
- Ruser, A. (2018). What to think about think tanks: Towards a conceptual framework of strategic think tank behaviour. *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 31, 179-192.
- Schwartau, W. (1993). *Information Warfare: Chaos on the Electronic Superhighway*, Thunder's Mouth Press.
- Taylor, P. M. (2007). 'Munitions of the mind': A brief history of military psychological operations. *Place Branding and Public Diplomacy*, 3, 196-204.
- Valdai. (2024). Mezhdunarodnyy Diskussionnyy Klub «Valday». *Chto takoye «Valday»?*. <https://ru.valdaiclub.com/about/valdai/> erişim 02.09.2024.